

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**PŘÍNOS FRANTIŠKA KÁBELE PRO OBOR
SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKA**

**CONTRIBUTION OF FRANTIŠEK KÁBELE TO THE FIELD
OF SPECIAL EDUCATION**

Kateřina Stárková

Vedoucí práce: PaedDr. Jaroslava Zemková, Ph.D.

Studijní program: Speciální pedagogika

Studijní obor: B SPPG

2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Přínos Františka Kábele pro obor speciální pedagogika vypracovala pod vedením PaedDr. Jaroslavy Zemkové, Ph.D. samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 29.6.2016

.....

podpis

Chtěla bych poděkovat paní PaedDr. Jaroslavě Zemkové, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při zpracování mé bakalářské práce.

ANOTACE

Předkládaná bakalářská práce se zaměřuje na významnou osobnost speciální pedagogiky Prof. PaedDr. Františka Kábele, DrSc. Zabývá se jak jeho životem, tak jeho vlivem na formování oboru speciální pedagogika v naší zemi. Cílem práce je přiblížit Kábeleho pokrokové myšlenky a činy, které vedly k rozvoji logopedie a somatopedie a také jeho podíl na založení některých institucí věnujících se u nás péči o postižené. Práce má teoretický charakter, je zpracována monograficky s použitím analýzy odborné literatury, publikací a jiných zdrojů.

KLÍČOVÁ SLOVA

František Kábele, logopedická péče, Logopedický ústav, somatopedie, Somatopedická společnost

ANNOTATION

The submitted bachelor thesis is focusing on significant character in special pedagogy Prof. PaedDr. František Kábele, DrSc. The work concentrates on his life as well as his influence in shaping of special pedagogy field in our country. The aim is to introduce Kábele's advanced ideas and achievements that led to a development in speech therapy and somatopaedia. Fundamental is also his participation in a foundation of some of our institutions devoted to care for people with disability. The work has theoretical character and is processed monographically with usage of an expert literature analysis, publications and other resources.

KEYWORDS

František Kábele, Speech Therapy, Logopaedic Institute, Somatopaedia, Somatopedic Society

Obsah

ÚVOD.....	6
1 ŽIVOT	7
1.1 Vzdělání.....	7
1.2 Mládí a osobnost.....	7
1.3 Odborná činnost	9
2 LOGOPEDIE.....	17
3 SOMATOPEDIE	19
3.1 Pedagogické zásady.....	20
3.2 Nová koncepce ústavní péče.....	23
3.3 Budoucnost speciální pedagogiky	24
3.4 Ideály a realita integrace.....	25
3.5 Odkaz Komenského.....	26
3.6 Podmínky společenského začlenění postižené mládeže	27
3.7 Somatopedie: učebnice speciální pedagogiky	29
4 INSTITUCE	33
4.1 Hamzova dětská léčebna v Luži - Košumberku	33
4.2 Logopedický ústav hlavního města Prahy	34
4.3 Jedličkův ústav v Praze	35
4.4 Škola při dětské léčebně pro děti s mozkovou obrnou v Teplicích v Čechách.....	36
4.5 Somatopedická společnost.....	36
4.6 Svaz invalidů	38
4.7 Škola při II. ortopedické klinice v Praze	39
4.8 Ústav sociální péče pro mentálně postižené v Bystrém u Poličky	39
4.9 Zvláštní škola Skuteč.....	39
4.10 Svaz tělesně a zdravotně postižených sportovců.....	41

4.11 Základní škola logopedická Týn nad Vltavou	41
5 PUBLIKAČNÍ ČINNOST.....	42
5.1 Somatopedie	42
5.2 Logopedie	42
5.3 Speciální pedagogika	43
5.4 Absolventské práce	43
5.5 Překlady a publikace v cizím jazyce.....	43
5.6 Dětská tvorba	44
5.7 Slabikáře	44
6 SHRNU TÍ.....	45
Seznam použitých informačních zdrojů	47

ÚVOD

František Kábele patří k zakladatelským osobnostem somatopedie a logopedie v českých zemích a to po stránce teoretické i terapeutické. Byl dlouholetým spolupracovníkem MUDr. Miloše Sováka. V oboru působil od čtyřicátých let 20. století prakticky až do své smrti roku 1998. Jeho život proto tvoří i jistou „osu“ dějin somatopedie a logopedie v ČSR, ČSSR a ČR. František Kábele prošel všemi peripetiemi od soukromých iniciativ několika jednotlivců sdružených kolem Miloše Sováka, přes institucionalizaci a centralizaci v padesátých letech, personální komplikace za normalizace až po transformaci speciální pedagogiky v důsledku společenských změn od roku 1990. Nepřestal být odborně činným ani v důchodu, do nějž odešel roku 1979. Rozsáhlými zahraničními kontakty, a to i přes tzv. „železnou oponu“, propojil československou vědu svého oboru se zahraničím. Osvětovou činností směřem k rodičům postižených dětí pak vytvářel pojítko mezi institucemi a běžným životem. Bez ohledu na mezinárodní dopad své práce, zůstal František Kábele také silně vázán ke svému rodnému kraji. V důchodu se vrátil na Skutečsko a pracoval ve prospěch postižených dětí tohoto regionu.

Přínos profesora Kábeleho se zatím nedočkal větší pozornosti české historiografie. Snad i proto, že od jeho úmrtí ještě neuplynula příliš dlouhá doba. Podrobněji se jím zabývala Marie Renotiérová ve své práci o dějinách somatopedie. Zde lze najít i Kábeleho bibliografii. Obsahuje také beletristické začátky z doby předválečné a válečné, dnes již téměř zapomenuté. Existuje také Kábeleho autobiografie, vydaná roku 1993. Je zajímavá nejen jako pramen k dějinám oboru či osobnosti Františka Kábeleho, ale i jako zdroj informací o životě intelektuála z venkovského prostředí v různých obdobích moderních dějin. V neposlední řadě jde o literárně zajímavou, čtivě napsanou knihu. Kromě těchto dvou publikací se však životu a práci Františka Kábeleho věnují pouze příležitostné články v odborných periodikách, vydávané zejména k jeho různým životním jubileím.

Tento text si klade za cíl vytvořit souhrnný přehled vědeckého přínosu Františka Kábeleho v oboru logopedie a somatopedie. Bude tak učiněno na základě uvedených zdrojů a jeho vlastní publikační tvorby.

1 ŽIVOT

1.1 Vzdělání

Prof. PaedDr. František Kábele DrSc. se narodil 13. listopadu roku 1913 v rodině drobného zemědělce v Radčicích, dnes části města Skutče. Od roku 1928 studoval na Učitelském ústavu v Litomyšli. Pro jeho další profesní vývoj se však jako stěžejní ukázala účast na logopedickém kurzu v Luži - Košumberku v roce 1944. Sešly se zde přední osobnosti vznikajícího oboru somatopedie, zejména M. Sovák, V. Císařovský, B. Hála a další. Kábele zde navázal užitečné kontakty a rozšířil si vzdělání v oboru vad řeči. Dostalo se mu též příslibu učitelského místa na škole pro nedoslýchavé v Praze, jejíž založení bylo v Košumberku naplánováno.¹

Po roce 1946 studoval na Pedagogické fakultě Karlovy univerzity v Praze, kde roku 1952 získal doktorát. Roku 1963 habilitoval s prací o problematice dětí s mozkovou obrnou a s ní souvisejícími vadami řeči a hybnosti. O pět let později se domohl titulu kandidát věd, roku 1972 získal profesuru.²

1.2 Mládí a osobnost

Oboru somatopedie, v němž se F. Kábele proslavil, se začal věnovat až od konce čtyřicátých let 20. století. Bez významu však není ani jeho předchozí životní cesta, již proto, že se zde vyskytují momenty dokumentující pevnou vůli a cílevědomost, tedy vlastnosti nezbytné pro výchovnou práci, zvláště pak pro výchovnou práci s lidmi s postižením.

Kábele pocházel z nezámožné rodiny. Již na učitelském ústavu se musel sám starat o financování veškerých životních potřeb. Rodina byla schopna platit mu pouze ubytování. V pěti letech prodělal španělskou chřipku, která dlouhodobě oslabila jeho organismus. Lékař proto Kábelemu zakázal běhat. Budoucí pedagog však ve věku 15 let tento zákaz porušil, začal se běhu věnovat závodně a pokračoval v tom až do konce života.³ Ještě ve věku kolem 80 let se aktivně účastnil akcí, jako byl běh na 10 km.⁴

Po ukončení studia na Učitelském ústavu v Litomyšli se mu nedařilo sehnat zaměstnání.

---

¹ RENOTIÉROVÁ, Marie. *Některé významné osobnosti oboru somatopedie v českých zemích: přátelé jedinců s tělesným postižením*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, 132 s. ISBN 978-80-244-1861-2.

² Tamtéž.

³ Tamtéž.

⁴ KRACÍK, Jiří. Další životní jubileum profesora Františka Kábeleho. *Speciální pedagogika* [online]. 1994, roč. 4, č. 2, s. 1 - 5. [cit. 2015-08-22] Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/bitstream/handle/0/1228/01-05.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

V českých zemích v důsledku hospodářské krize panoval jistý „přebytek“ inteligence, patrný zvláště ve velkých městech⁵, ale znatelný i na venkově. Získat odpovídající místo bylo mnohdy obtížné. Mladý Kábele situaci řešil odchodem na Podkarpatskou Rus, kde se školství v té době prakticky od základů budovalo.⁶ Tato země odrazující vzdělané Čechy primitivními poměry učitelské kádry potřebovala a vítala. V obtížných podmínkách pracoval Kábele dva roky, po nichž se mu podařilo získat místo s definitivou v rodném kraji v Proseči u Skutče.⁷ Zde pak žil a pracoval až do konce 2. světové války. Za okupace ovšem nikoliv celou dobu jako učitel, byl nuceně nasazen v továrně v Hlinsku. V letech 1935 - 1937 a znovu v roce 1938 sloužil v armádě, v jejímž rámci se věnoval sportu. V tomto období ho postihla osobní tragédie. Roku 1937 ovdověl a v péči mu zůstala roční dcera. Již v roce následujícím se pak oženil znovu.

Během německé okupace se připravoval na poválečnou práci s dětmi ať už účastí na kurzu v Luži (viz výše) nebo příspěvky do přílohy regionálního vlastivědného časopisu Mladý čtenář od Trstenické stezky, která fungovala jako polooficiální náhrada nacisty zakázaných školních čítanek.⁸ Nadále se věnoval také vlastivědné a osvětové činnosti.⁹ V roce 1945 se účastnil revoluce v domovské Skutči a odtud odešel do Frýdlantu v severních Čechách. Zde nejdříve jako voják, potom člen a nakonec tajemník okresní správní komise pracoval na zajištění oblasti pro osvobozené Československo. V pamětech vzpomíná na domovní prohlídky a zabavování výzbroje německých civilistů, doprovody transportů vysídlenců či exhumace těl obětí pochodů smrti.¹⁰ Formálně, aby se učinilo zadost požadavkům na rovnoměrné zastoupení politických stran v Místních národních výborech, ho v té době vedli jako člena Československé lidové strany. Jinak se politicky neangažoval, byl ovšem vychován v křesťanském katolickém duchu a celý život se k tomu hlásil.¹¹

Roku 1946 se odstěhoval do Prahy, kde po jistých komplikacích získal místo na škole pro nedoslýchavé. Naplnil tak svůj záměr zformovaný na kurzu v Luži - Košumberku a nastoupil na dráhu somatopeda, na niž zůstal až do konce života. Kontakt s rodnými Radčicemi nikdy neztratil a v důchodu se chtěl do vsi vrátit natrvalo. Pro pokračující pracovní vytížení se mu to nezdařilo, avšak přeci jen se domovskému regionu věnoval více.

---

⁵ BORKOVSKÝ, Ivan. *Dějiny Prahy*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1964, 824 s.

⁶ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938) III*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, 803 s. ISBN 80-7277-030-6.

⁷ KÁBELE, František a Jiří KRACÍK. *Pestrý život pedagoga, který rychle ubíhal*. 1. vyd. Praha: Pedagogická fakulta UK, 1993, 71 s.

⁸ RENOTIÉROVÁ, Marie. *Některé významné osobnosti....*

⁹ SEDLÁK, Jan. Kronika města Skutče za rok 1945. MĚSTSKÉ MUZEUM VE SKUTČI. *Městské muzeum ve Skutči* [online]. Skuteč, 2010 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <http://muzeum.skutec.cz/kronika-1945/>.

¹⁰ KÁBELE, František a Jiří KRACÍK. *Pestrý život....*

¹¹ Tamtéž.

Vztah k rodnému kraji snad vyplývá i z toho, že rodina Kábelova zde žila po mnoho generací. Lidé stejného příjmení jsou v okolních vesnicích doloženi minimálně již od první poloviny 19. století.¹²

O vztahu Františka Kábeleho k rodnému kraji, o jeho síle a mnohaleté konzistenci svědčí výmluvně jeho paměti. Lze zde nalézt řadu odstavců k tématu, viz například následující: „V Radčicích jsem letos zahajoval už sedmnáctý ročník turnaje veteránů v odbíjené, kterého se pravidelně účastním od jeho založení ... volejbal jsem tady zaváděl jako student, v roce 1931...“¹³

Ačkoliv se ke Kábelemu váže celá řada profesních označení od učitele, přes logopeda, rehabilitačního lékaře, instruktora, sportovce a sportovního organizátora, spisovatele atd., on sám jako svoje povolání chápal především pedagogiku. A to pedagogiku v širokém slova smyslu. Kolega Jesenský o Kábelem v nekrologu napsal: „Učitelem se snad cítil být nejvíce a hrdě se k tomuto stavu hlásil.“¹⁴

1.3 Odborná činnost

Od roku 1946 učil František Kábele na škole pro nedoslýchavé v Praze, a to vzhledem ke svému druhému hlavnímu zájmu jako tělocvikář. Zároveň studoval na Karlově univerzitě v Praze, prohluboval své znalosti, získával kontakty, zkušenosti a kompetence. Na začátku padesátých let byl již známou osobností v oboru. Lze připomenout, že v průběhu padesátých let se účastnil vypracování nových osnov tělesné výchovy postižených dětí a zasadil se o vytěsnění předsudku o fyzické nezpůsobivosti sluchově vadné mládeže.¹⁵

Roku 1951 stál při vzniku školy u II. ortopedické kliniky v Praze Motole, kde od roku 1953 působil jako ředitel. Tato nemocnice měla v Praze nejvíce lůžek pro dětské pacienty.¹⁶ Přínos školy byl tedy praktický, umožnil dětem nezanedbat kvůli zdravotní indispozici své vzdělání, ale i teoretický, neboť umožňoval v praxi zkoušet nové postupy a pomůcky. Působení školy dále napomohlo odborné zaměření na mládež dlouholetého přednosty kliniky

---

¹² SLEJŠKA, Čeněk. *Pamětní kniha obce Dřenice* [online]. Dřenice, 1947 [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://files.drenice.cz/200000211-c57e3d518/Kronika%20D%C5%99enic.pdf>.

¹³ KÁBELE, František a Jiří KRACÍK. *Pestrý život* ..., s. 49.

¹⁴ JESENSKÝ, Jan. Za profesorem Františkem Kábelem. *Speciální pedagogika* [online]. 1999, roč. 6, č. 1, 50 - 51. ISSN 1211-2720. [cit. 2015-08-22]. Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/bitstream/handle/0/1110/50-51.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s. 51.

¹⁵ KÁBELE, František a Jiří KRACÍK. *Pestrý život*....

¹⁶ MRZENA, Vladislav. Historie kliniky. *Klinika dětské a dospělé ortopedie a traumatologie 2. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze a Fakultní nemocnice v Motole* [online]. Praha, 2015 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://ortopedie.lf2.cuni.cz/historie.php>.

Prof. MUDr. Otakara Hněvkovského, DrSc.¹⁷

Podle Kábeleho paměti s myšlenkou školy přišel původně právě Hněvkovský. Dříve se aktivně účastnil skautského života a uvědomoval si význam pobytu v přírodě pro rozvoj dětského těla a ducha. Zavedl tedy rehabilitační prázdninové pobyty pro malé pacienty kliniky. Kábele jel jako jeden z vychovatelů na první tábor v roce 1950 a tam vykristalizovala myšlenka vlastní školy.¹⁸

Kábele vynalezl a na škole vyzkoušel škálu pomůcek usnadňujících výuku dětí s pohybovými problémy. Například speciální stolky a tabule na postele se dočkaly schválení ministerstvem školství.¹⁹ To také instituci doporučovalo jako vzor pro jiné nemocniční školy.²⁰ Zkušeností z Prahy Kábele využil v roce 1955, když inicioval vznik Základní a mateřské školy při nemocnici v Karlových Varech. Spolupracoval zde s primářem dětského oddělení MUDr. Fiedlerem.²¹

Na škole v Motole vytvořil Kábele spolu se svými spolupracovníky rodinné prostředí, které usnadňovalo dětem jejich často i mnohaměsíční hospitalizaci. Atmosféra, o které on sám ve svých pamětech, ale i tehdejší kolegové mluví prakticky stejnými slovy, byla v té době v podobných institucích poměrně vzácná a není standardem ani dnes. Významný ortoped MUDr. Václav Smetana v jednom interviewu vzpomínal: „... Kromě pedagogů se dětem věnovali i ostatní pracovníci. Sestry odpoledne četly pohádky a přicházeli i lékaři z různých oddělení. Profesor Popelka chodil na dětské oddělení takřka denně, hrával dětem na kytaru nebo jim předváděl kouzla. Kolektiv kliniky hrál dětem v posluchárně divadlo, kulisy maloval sám profesor Hněvkovský. Mikulášská se tam pořádala vždy, ať byla nebo nebyla povolena. I já několikrát dělal Mikuláše a o krásné anděly nebyla na klinice nikdy nouze. Celé léto se za pěkného počasí děti vyvážely odpoledne na terasu na střeše s výhledem na Hradčany a profesor Kábele jim tam hrál a zpíval. Myslel jsem, že to dnes už neexistuje, ale když jsem byl za svou tetou ve švýcarském Bernu, tak tam odpoledne také vyváželi pacienty na terasu na střeše, aby si užili čerstvého vzduchu. Mnozí pacienti dodnes vzpomínají na zvláštního rodinného ducha, který klinika na Karlově náměstí, kde se říkalo „u Hněvkovských“, měla. Sebelépe vybavená nemocnice v Motole na mě dnes dělá dojem fabriky, byť je mezioborová spolupráce jednodušší....“²²

¹⁷ MRZENA, Vladislav. *Historie kliniky...*

¹⁸ KÁBELE, František a Jiří KRACÍK. *Pestrý život...*

¹⁹ RENOTIÉROVÁ, Marie. *Některé významné osobnosti...*

²⁰ Tamtéž.

²¹ *Historie školy. ZŠ a MŠ při nemocnici Karlovy Vary* [online]. Karlovy Vary, 2015 [cit. 2015-07-28]. Dostupné z: <http://www.zsnemkv.cz/nemocnice/historie>.

²² *Ortopedie je práce pro opravdové chlapy. E15: Zdravotnictví a medicína* [online]. 2010, (2. 6.) [cit. 2015-07-01]. Dostupné z: <http://zdravi.e15.cz/rozhovory/predstavujeme/445756>.

Kábele se výuce věnoval celoživotně. Škola při ortopedické klinice byla pouze začátek. Dokázal však teorii a výuku spojit s praxí odborného lékaře. V roce 1949 strávil několik měsíců léčením obětí řecké občanské války v Piešťanech. Šlo o významnou zkušenost v oblasti organizátorské. Pacienti se v ČSR ocitli náhle po té, co na základě roztržky v rámci Východního bloku Tito vypověděl z Jugoslávie partyzány, kteří k němu po porážce v Řecku ustoupili. Proto nebyl čas na přípravu a v Piešťanech zpočátku chyběly prostory, pomůcky atd. Navíc se zde Kábele a další ošetřovatelé setkali s velkou škálou zranění, včetně velice vážných, která byla z mírové praxe v Československu neznámá. Dalším problémem byla kulturní odlišnost a psychická traumata jako důsledek občanské války. O relativním úspěchu československých lékařů a ošetřovatelů svědčí fakt, že se Kábele později s některými piešťanskými pacienty setkal v posluchárnách Karlovy univerzity.²³

Již v roce 1952 byl Kábele profesorem Sovákem, svým známým z Košumberku, povolán na Ústav pro defektologii, pozdější katedru speciální pedagogiky, aby tam externě pracoval. Ústav založený v roce 1946 stál u zrodu československé odborné péče tohoto typu. Dlouhá léta tam pracovali pouze dva lékaři, profesor Miloš Sovák a PaedDr. Ludvík Edelsberger. Kábele byl jedním z prvních dalších zaměstnanců. Původně (do roku 1948) nesla instituce název Ústav pro pedopatologii.

V roce 1956 povýšil Kábele na odborného asistenta této instituce. Zároveň se podílel na činnosti Logopedického ústavu hlavního města Prahy, kde se věnoval hlavně péči o mládež po mozkové obrně.²⁴

Kábeleho činnost v obou institucích souvisela s jejich propojením osobou Miloše Sováka a také s tím, že Logopedický ústav „byl ve skutečnosti, i když neoficiálně, výzkumným pracovištěm katedry.“²⁵ Práce na Logopedickém ústavu dobře ilustruje Kábeleho přístup k problému i stav poznání v dané době. Rodiče sluchově postižených dětí bránili svým potomkům účastnit se tělocviku, neboť se věřilo, že děti s tímto handicapem více ohrožuje úraz. Kábele provedl výzkum na řadě škol pro sluchově postižené a spolupracoval v jeho rámci i s vojenským letectvem, od něhož získal informace o této problematice u pilotů. Podařilo se mu zakořeněný předsudek vyvrátit a tělesnou výchovu dětí plně rozvinout.²⁶

V zimním semestru na přelomu let 1957 a 1958 zahájila Karlova univerzita v Praze prvně výuku kombinace oborů defektologie, pedagogika, psychologie. Kábele zde vyučoval somatopedii. V roce 1959 stál v čele kabinetu defektologie Ústavu pro dálkové studium učitelů,

---

²³ KÁBELE, František a Jiří KRACÍK. *Pestrý život.....*

²⁴ RENOTIÉROVÁ, Marie. *Některé významné osobnosti.....*

²⁵ KÁBELE, František a Jiří KRACÍK. *Pestrý život.....*, s. 37.

²⁶ Tamtéž.

odkud se v roce 1964 vrátil na Pedagogickou fakultu UK. Důvodem pro tyto přesuny byla dobová reorganizace československého vysokého školství.

Velkým oceněním Kábeleho práce byla možnost získat místo vedoucího katedry speciální pedagogiky, uvolněné odchodem profesora Sováka do důchodu. Kábeleho učitel se odebral na odpočinek již roku 1970, ale pro různé osobní a politické tlaky ho Kábele ve funkci nahradil až o tři roky později. Animosity dané sporem o prestižní post na katedře přetrvaly a projevíly se v roce 1975. Nový vedoucí byl shledán kádrově nezpůsobilým a obdržel výzvu k rozvázání pracovního poměru, na což ovšem nepřistoupil. Následovalo sesazení z funkce uskutečněné v době jeho pobytu v Jugoslávii. Kábele nijak nezahořkl a zůstal na katedře na částečný úvazek vyučovat.²⁷ V jeho životopise lze nalézt vícero komplikací, které mu způsobilo to, že nikdy nebyl členem KSČ. Nikdy však nešlo o vážnou, neřešitelnou překážku. A to i přesto, že pedagogův bratr Bohumír žil od roku 1948 v Paříži.²⁸ Speciální pedagogika byla chápána jako obor natolik okrajový, že vyžadovala pouze zcela minimální stranický dohled. Svědčí o tom jak Kábeleho paměti, tak vzpomínky jeho kolegů a studentů.²⁹

O význačného pedagoga, který byl v roce 1975 uvolněn z většiny svých závazků vůči katedře, byl mezi příslušně zaměřenými institucemi velký zájem. On sám si vybral Evropské informační středisko pro další vzdělávání učitelů při Univerzitě Karlově. V jeho rámci organizoval například v roce 1978 Mezinárodní symposium o dalším vzdělávání učitelů při Univerzitě Karlově.

Při této příležitosti zahájil odborné kontakty s organizací UNESCO. Z nich lze vyzdvihnout Kábeleho autorství československé části srovnávací studie UNESCO „Ekonomické aspekty výchovy defektních dětí a mladistvých v ČSSR“ (USA - ČSSR - Nový Zéland). Tato instituce ocenila Kábeleho přínos lékařskému poznání v roce 1980, kdy zorganizovala jeho návštěvu Generálního sekretariátu v Paříži. Znovu pak v roce 1982, kdy ho pozvala jako čestného hosta na Mezinárodní symposium o tělesné výchově tělesně a mentálně postižených osob v USA. Součástí pozvání tvořila i možnost dvoutýdenní studijní cesty po amerických léčebnách, čehož Kábele s povděkem využil. Zaměřil se přitom na sportoviště a terapii sportem, tedy aspekty, které mohl využít při svých aktivitách v důchodu (viz dále).³⁰

Styk s UNESCO nebyl jediným zahraničním kontaktem Františka Kábeleho. Odborné

---

²⁷ RENOTIÉROVÁ, Marie. *Některé významné osobnosti....*

²⁸ KÁBELE, František a Jiří KRACÍK. *Pestrý život....*

²⁹ PEUTELSCHMIEDOVÁ, Alžběta. *Logopedické poradenství: příklady a analýzy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 124 s. ISBN 978-80-247-2666-3.

³⁰ KÁBELE, František a Jiří KRACÍK. *Pestrý život....*

a často i osobní kontakty měl na všech významnějších univerzitách a vědeckých pracovištích v Evropě. Intenzivně se stýkal s jugoslávskými kolegy. Významně pomohl s rozvojem somatopedie v jejich zemi.³¹ Specifickou pracovní cestu do zahraničí pak podnikl již jako důchodce v roce 1983. Cílem cesty byla Gruzie, kam ho pozval generální tajemník komunistické strany Gruzie Ševarnadze, aby se pokusil zlepšit zdravotní stav jeho těžce mentálně postižené vnučky. Ve spolupráci s neurologem Lehovským Kábele dosáhl částečného úspěchu. Dívka začala reagovat na podněty a navázala základní kontakty s okolím. Stupeň jejího postižení byl však tak vysoký, že po nějakém čase zemřela.³²

Marie Renotiérová sestavila přehled Kábeleho nejvýznačnějších zahraničních aktivit. Datují se od roku 1957, kdy ho na konferenci v Praze požádal profesor Voigt z berlínské Humboldtovy univerzity o článek do jejich odborného periodika. Tím začala výraznější spolupráce mezi východoněmeckými institucemi a českým logopedem. Zmiňme také půlroční studijní pobyt na Humboldtově univerzitě v roce 1963.³³ Konferencí a kongresů v NDR se účastnil již od roku 1950 (1950 v Berlíně, 1958 a 1963 v Lipsku).

Možnosti zahraničních kontaktů, a to i přes „železnou oponu“, se výrazně zvýšily ve druhé polovině šedesátých let v souvislosti s celkovou politickou situací. V letech 1964, 1965 a 1967 se Kábele na pozvání účastnil mezinárodního semináře Vysoké školy pedagogické v Hannoveru. V roce 1965 byl spolu s kolegy Sovákem a Edelsbergerem na Mezinárodním logopedickém a foniatrickém kongresu ve Vídni. Následujícího roku z odborných důvodů navštívil Londýn a v roce 1971 dokonce i frankistický Madrid. Několikrát se účastnil profesních událostí v Moskvě, Budapešti či Cluji, a to i v době kariérních problémů daných politickými příčinami. Dlouhodobá a různorodá spolupráce se somatopedy v Jugoslávii Kábeleho zavedla v roce 1969 do Bělehradu, 1970 do Záhřebu, 1974 znovu do Bělehradu, 1976 do Záhřebu či 1978 do Kotoru. V jugoslávských odborných časopisech též vícekrát publikoval. V letech osmdesátých již profesionální pověst Františka Kábeleho plně převážila politická omezení cestování a kontaktů. Mohl proto podniknout studijní cesty do Paříže či Marylandu, stejně jako do Tbilisi.³⁴

V posledním desetiletí Kábeleho života jeho podíl na mezinárodní odborné spolupráci ustával, byť nikoliv zcela. A to jednak kvůli profesorovu věku, jednak kvůli obratu k regionální problematice, jehož důvody jsou nastíněny níže.

V roce 1979 odešel Kábele do důchodu a to do rodných Radčic, kde chtěl psát knihy

---

³¹ KÁBELE, František a Jiří KRACÍK. *Pestrý život...*

³² Tamtéž.

³³ S touto institucí Kábele spolupracoval dlouhodobě.

³⁴ RENOTIÉROVÁ, Marie. *Některé významné osobnosti...*

pro děti. Téměř dvacet let, které mu ještě zbývaly, však nakonec vyplnil jinak. Externě spolupracoval s fakultami speciální pedagogiky v Praze, Bratislavě a Olomouci, na menší úvazek i s Jedličkovým ústavem v Praze. Podílel se na rehabilitační péči o děti z různých sociálních ústavů v Praze i na Chrudimsku. Spoluzaložil zvláštní školu ve Skutči. Několikrát ještě navštívil zahraniční odborné instituce.³⁵ V letech 1990 až 1991 působil jako člen vědecké rady ministerstva školství.³⁶ Odborně pracoval prakticky až do své smrti 22. listopadu roku 1998.

V posledních letech života nepřestával pracovat jako praktik ani jako teoretik. Vzdaloval se však činnosti „své“ katedry v Praze, aby o to více energie věnoval práci v regionu. Nešlo o nějaký zásadní zlom, ale o pomalý útlum aktivity zde a ovšem i vlivu na nejmladší kolegy. Svou roli hrál jistě věk, ale byly zde další důvody. Jan Jesenský o tom napsal: „...nepřestal mít „punc“ kontroverzní osoby...Ve vědních oborech s nepočetným personálním obsazením se lehce stává, že odborné spory přerůstají v animozitu a odborní oponenti se stávají osobními nepřáteli... tato situace ... se na jistou dobu bohužel dotkla i Františka Kábeleho. Rozešel se názorově s některými současnými představiteli české speciální pedagogiky, a tím se po svém odchodu do důchodu předčasně vytratil z povědomí nejmladší generace speciálních pedagogů.“³⁷

V čem onen názorový rozchod spočíval, ilustruje například polemika Kábeleho s Borisem Titzlem na stránkách Speciální pedagogiky.³⁸ Týkala se návrhů změn ústavní péče o postižené děti. Zatímco Titzl příkře odsuzoval „předlistopadovou“ péči a na možnosti vývoje se díval poněkud idealisticky, což odpovídá době polemiky, Kábele se držel zkušeností a reality. Souhlasil s potřebou změn, ale rozhodně odmítal odsudek toho, co bylo za uplynulá desetiletí v československé speciální pedagogice uděláno. Připomínal, že například integrace postižených, jak plyne ze samotného faktu postižení, nebude nikdy stoprocentní a je třeba, aby to pedagogové i děti přijali jako skutečnost.³⁹

Kábele nejen, že se začátkem devadesátých let postavil proti odsudkům předlistopadové vědy, ale naopak vyzdvihl některé aspekty, které oproti předcházejícímu období První republiky

---

³⁵ RENOTIÉROVÁ, Marie. *Některé významné osobnosti...*

³⁶ Kábele František. In: *Městská knihovna Chrudim: Osobnosti Chrudimska* [online]. Chrudim, 2015 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://www.knihovna-cr.cz/osobnosti-chrudimska/kabele-frantisek>.

³⁷ JESENSKÝ, Jan. *Za profesorem...*, s. 51.

³⁸ TITZL, Boris. Návrh změn ústavní péče o tělesně postižené. *Speciální pedagogika* [online]. 1991, roč. 6, 5 - 6, 53 - 61. ISSN 1211-2720. [cit. 2015-08-22] Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/bitstream/handle/0/69/53-61.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

KÁBELE, František. Ke koncepci ústavní péče o tělesně postiženou mládež. *Speciální pedagogika* [online]. 1991, roč. 6, 5 - 6, 62 - 63. ISSN 0862-1632. [cit. 2015-08-22] Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/bitstream/handle/0/69/53-61.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

³⁹ KÁBELE, František. Ke koncepci ústavní péče ....

představovaly výrazný pokrok. Jako příklad lze citovat například následující pasáž z jeho díla *Somatopedie*: „Ve vývoji škol pro nemocnou mládež při dětských nemocnicích a léčebných ústavech je možno sledovat dvě rozdílná období. Zpočátku to byly ojedinělé snahy osvícených lékařů a pedagogů, na jejichž žádost povolovaly školské úřady zřízení jednotlivých škol, neboť nebylo zákonné ustanovení, které by umožňovalo zřizovat tyto školy v širokém měřítku. Teprve základní školský zákon č. 95/1948 z 21. 4. 1948 uvádí poprvé v dějinách našeho školství právo na vzdělání všem dětem, tedy i těm, které se pro nemoc nebo jiné postižení nemohou vzdělávat na školách pro zdravou mládež. Zákon dále uvádí, že se kromě jiných škol pro mládež vyžadující zvláštní péči, nyní označované jako speciální školy, zřizují též školy pro mládež postiženou chorobami a umístěnou v léčebných ústavech a ozdravovnách. Další školské zákony z roku 1953, 1960 a 1984, zahrnují již tyto školy do školské soustavy. Rok 1948 znamená tedy počátek nového období hromadného vzniku a rozvoje škol při dětských zdravotnických zařízeních.“⁴⁰

Podobná prohlášení mohla v atmosféře porevolučního antikomunismu, *Somatopedie* vyšla roku 1993, určité kruhy provokovat a přispět k obtížím s některými kolegy na Karlově univerzitě v Praze.

V roce 1994 udělila Univerzita Komenského v Bratislavě Kábelemu čestný doktorát. Od pražské univerzity, s níž spojil podstatnou část svého profesního života, se podobného ocenění nedočkal. V roce 1998 mu pouze věnovala čestnou plaketu k 680. výročí založení. Ocenění přišlo pozdě a nezastihlo již Františka Kábeleho naživu.

Čestný doktorát z Bratislavy nebyl zdaleka jediným oceněním, jehož se Kábelemu od odborné instituce za jeho života dostalo. První vyznamenání obdržel již v roce 1963 a to za zásluhy o III. celostátní spartakiádu, poslední (medaile I. stupně) v roce 1999 „in memoriam“ od Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy ČR, které tak vyjádřilo uznání jeho celoživotnímu dílu.

Z dalších ocenění lze připomenout například následující: v roce 1972 mu Karlova univerzita udělila stříbrný odznak a diplom za obětavou práci, v roce 1973 zlatý odznak. Lze předpokládat, že šlo i o určité poděkování za Kábeleho trpělivost a loajalitu univerzitě v době tahanic o místo děkana fakulty speciální pedagogiky. Mnoho různých ocenění přišlo v průběhu let od Československého svazu tělesné výchovy a sportu a zejména jeho sekci tělesně postižených sportovců, města Prahy a ministerstva školství. Za přínos k budování jugoslávské somatopedie obdržel Kábele roku 1984 diplom a plaketu bělehradské univerzity. Vzhledem

---

⁴⁰ KÁBELE, František et al. *Somatopedie: učebnice speciální pedagogiky tělesně a zdravotně postižené mládeže*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1993. 242 s. ISBN 80-7066-533-5. s. 181.

k tomu, co je známo o Kábeleho pohledu na svět, ho pravděpodobně těšil „Velký klíč k dětským srdcím“ od Asociace rodičů a přátel tělesně postižených dětí, která mu jej udělila v roce 1993. A takto by bylo možno pokračovat dále. Kompletní přehled vyznamenání a ocenění sestavila ve své publikaci Marie Renotiérová.⁴¹

Odbornou činnost profesora Kábeleho lze shrnout následovně. Zabýval se především somatopedií (pedagogikou tělesně a zdravotně postižených), logopedií (péčí o děti s vadami řeči) a tělesnou výchovou pohybově postižených. U všech tří oborů náležel mezi zakladatele.

Marie Renotiérová charakterizovala Kábeleho činnost podrobněji: „Vypracoval moderní koncepci a strukturu komplexní rehabilitační péče o tělesně a zdravotně postižené. Je autorem metod reedukace hybnosti a řeči u dětí s dětskou mozkovou obrnou. Jako první vypracoval systém tělesné výchovy nejen pohybově, ale i sluchově a zrakově postižené mládeže. Vytvořil řadu mluvních cvičení a souborů pro děti s omezeným nebo opožděným vývojem řeči, ale i pro děti s dětskou mozkovou obrnou. Zajímal se také o vybavení tříd a učeben speciálními pomůckami. Jako první se zasadil o zavedení speciálních stolků na lůžka ve školách při nemocnicích a dětských léčebných ústavech. Organizoval celostátní semináře a přednášky především z oblasti somatopedie“.⁴² Ještě jinou charakteristiku Kábeleho práce představuje jeho citát vybraný doc. PaedDr. A. Peutelschemidovou, Ph. D. jako základní odkaz osobnosti pro studenty oboru: „Speciální pedagog je poslední nadějí rodičů postiženého dítěte. Lékař konstatuje: nevidí, neslyší, je mentálně retardovaný... a co dál? Co z toho dítěte bude, je plně v rukou právě speciálního pedagoga.“⁴³

---

⁴¹ RENOTIÉROVÁ, Marie. *Některé významné osobnosti....*

⁴² Tamtéž, s. 78.

⁴³ PEUTELSCHMIEDOVÁ, Alžběta. *Logopedické poradenství....*, s. 13.

2 LOGOPEDIE

Logopedie stála na počátku Kábeleho zájmu o tělesně postižené. Nepracoval však pouze s vadami řeči obecně, ale řešil možnosti nápravy kombinovaných těžkých postižení. V padesátých letech šlo o důležitý vědecký obor, jehož význam se prudce zvyšoval. Stále kvalitnější a dostupnější lékařská péče totiž umožňovala přežití stále většího počtu handicapovaných novorozenců. Sám Kábele svoje logopedické zájmy popsal takto: „Odborně jsem pracoval nyní převážně na reedukaci řeči a hybnosti dětí postižených dětskou mozkovou obrnou a tato obtížná práce mě zaujala natolik, že jsem u ní zůstal celý život. Zvolil jsem si ji i jako téma habilitační práce... Byla to tehdy nová problematika pro lékaře i pro rehabilitační lékaře a speciální pedagogy, protože počet takto postižených dětí se po druhé světové válce značně zvyšoval díky léčebné péči o novorozence a kojence a tím i výrazně snižené novorozenecké a kojenecké úmrtnosti. Proto moje práce s těmito dětmi vzbudila ohlas doma i v zahraničí...“⁴⁴ Kromě postižených obrnou řešil Kábele vady řeči například u dětí postižených sluchově atd.⁴⁵

Kábele se v logopedii, jako i v jiných oborech své činnosti, věnoval převážně praktické pomoci postiženým. S tím souvisí jednak jeho poradensko-terapeutická činnost, se kterou neustal v žádném období svého života, bez ohledu na momentální pracovní vytížení nebo věk, a jednak jeho literární tvorba. Kábele vytvořil několik knih koncipovaných tak, aby s jejich pomocí mohli procvičovat správnou výslovnost, případně napravovat méně závažné vady i rodiče dětí, nebo nespécializovaní pedagogové. Nejvýznačnější byla jistě *leporela Brousek pro tvůj jazýček*⁴⁶ a *Škola řeči*.⁴⁷ Obě díla vyšla poprvé v roce 1961 a obě se dočkala několika vydání. Některá vydání se od sebe mírně odlišují, protože autor si byl vědom oblíby dílka a s postupujícími vlastními zkušenostmi i rozvojem vědy jako takové se je snažil dále zkvalitňovat. Na *Školu řeči* potom navázala obsáhlejší dětská učebnice *Obrázková škola řeči*, kterou Kábele vytvořil ve spolupráci s B. Pávkovou.⁴⁸

V jedné odborné stati věnující se logopedii z roku 1962⁴⁹ byl Kábele zařazen (spolu

⁴⁴ KÁBELE, František a Jiří KRACÍK. *Pestrý život...*, s. 38.

⁴⁵ OHNESORG, Karel. *Renesance studia dětské řeči*. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. B, Řada filozofická* [online]. Brno: MU, 1962, roč. 11, č. B9, s. 228 - 239. ISSN 0231-7664 [cit. 2015-07-18] Dostupné také z: http://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/106217/B_Philosophica_09-1962-1_18.pdf?sequence=1.

⁴⁶ KÁBELE, František. *Brousek pro tvůj jazýček*. 12. vyd. Ilustrace Luděk Vimr. Praha: Albatros, 2015. 64 s. ISBN 978-80-00-03830-8.

⁴⁷ KÁBELE, František. *Škola řeči*. 6. vyd. Ilustrace Miloslav Jágr. Praha: Albatros, 1982. 12 s. ISBN 13-800-82.

⁴⁸ KÁBELE, František a Bohdana PÁVKOVÁ. *Obrázková škola řeči*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1996. 101 s. ISBN 80-04-26649-5.

⁴⁹ OHNESORG, Karel. *Renesance studia dětské řeči...*

s R. Anftem, M. Bednaříkem, V. Gaňou, J. Liškou, M. Malým, St. Novákem, St. Svačinou, Fr. Šromem, nebo L. Štejgrlem) mezi „zkušené logopedické praktiky“, což je charakteristika, na níž nic nezměnila ani následující desetiletí.

3 SOMATOPEDIE

Somatopedie je pedagogika osob tělesně nebo zdravotně postižených tak, že se musí vyrovnávat s omezeným pohybem nebo jsou zcela nepohyblivé. Patří, vedle logopedie, k základním oblastem speciální pedagogiky, kterými se Kábele zabýval. Sám tento obor charakterizoval následujícími slovy: „Jde o poměrně mladý vědní i studijní obor, neboť péče o výchovu a vzdělávání tělesně a zdravotně postižené mládeže začala mnohem později než péče o zrakově a sluchově postiženou mládež. Důvodem bylo mínění, že tělesně a zdravotně postižené děti nebývají postiženy po stránce rozumové a smyslové tak často a tak těžce jako děti zrakově a sluchově postižené, zvláště pak nevidomé a neslyšící. Pravda je, že v základních a středních školách pro tělesně a zdravotně postiženou mládež se vyučuje podle stejných učebních plánů, osnov a učebnic jako ve školách běžného typu, pouze s některými úpravami. Tak vzniká domněnka, že výchova a vzdělávání tělesně a zdravotně postižených žáků by mohly být předmětem obecné pedagogiky. Tento názor je však mylný, neboť specifčnost výchovy a vzdělávání tělesně a zdravotně postižené mládeže netkví především v obsahu a rozsahu učiva, nýbrž mnohem výrazněji ve zvláštностech vnitřních i vnějších podmínek, ve kterých výchova a vzdělávání probíhají, tj. v tělesném a zdravotním postižení, zejména v omezených pohybových možnostech žáků, na druhé straně pak ve zvláštностech prostředí a režimu ústavů pro tělesně postiženou mládež, dětských nemocnic, léčeben a ozdravoven, kde jsou žáci nejen vyučováni, ale současně (a někdy především) léčeni a kde výchovně vzdělávací režim musí být koordinován s léčebným režimem a v mnoha případech tomuto režimu podřízen. V některých vyučovacích předmětech se používají speciální didaktické metody a pomůcky, zejména při psaní, výtvarné a tělesné výchově a při pracovním vyučování, pokud jsou tyto vyučovací předměty zařazeny do učebního plánu příslušné školy. Z toho vyplývá nutnost speciálního zaměření celé výchovně vzdělávací péče i jednotlivých organizačních forem vyučování, speciálních didaktických metod a pomůcek. Proto se klade důraz na potřebné odborné znalosti učitelů a vychovatelů o podstatě a závažnosti tělesného a zdravotního postižení žáků a požaduje se znalost režimu celého zařízení, především pak speciálních rehabilitačních i výchovně vzdělávacích metod.

K úspěšnému působení ve škole pro tělesně a zdravotně postiženou mládež potřebuje mít učitel a vychovatel širší a hlubší znalosti z propedeutických (přípravných) oborů, jako jsou biologie dítěte, neurofyzologie, somatopatologie, patopsychologie a psychopatologie, pediatrie, kineziologie a ortopedická protetika, i z oborů speciálně pedagogických. Těžištěm jsou zejména základy somatopedie, teorie výchovy a vzdělávání tělesně a zdravotně postižené

mládeže, speciální metody reedukační, kompenzační, psychorehabilitační a didaktické. Nezbytná je znalost organizace škol a vývoje péče o tělesně a zdravotně postiženou mládež. Tyto speciálně pedagogické disciplíny tvoří vědní obor somatopedie. Spolu s propedeutickými disciplínami, s předměty obecného základu studia a s obsahem a didaktikou vyučovacích předmětů pro příslušný stupeň školy vytvářejí studijní předmět somatopedie — učitelství a vychovatelství tělesně a zdravotně postižené mládeže“.⁵⁰

Kábeleho odborné i lidské přístupy k problematice lze odvodit z několika shrnujících prací. Kromě učebnice somatopedie, kterou vypracoval tým odborníků pod jeho vedením v sedmdesátých letech, a znovu byla vydána v přepracované podobě ještě několikrát, jde především o články z let devadesátých. Užívám je jako směrodatné, neboť vypovídají o vědci v závěru odborné a životní dráhy, o uceleném názorovém systému člověka utvořeném dlouhým studiem i praxí.

3.1 Pedagogické zásady

V článku Speciálně pedagogické zásady a metody⁵¹ se Kábele pokusil definovat základní pojmy týkající se speciální pedagogiky. V úvodu vzpomněl konferenci, která se konala v roce 1965 v Londýně pod názvem „What is special in Special Education?“ (Co je speciální ve speciální pedagogice?) a dále se pokusil na tuto otázku odpovědět.

Jako „úkol“ speciální pedagogiky označuje snahu přispět ke zlepšování výchovy a vzdělávání tělesně, duševně, mravně či sociálně handicapované mládeže, potažmo i dospělých. K tomu musí tato věda provádět potřebná zkoumání a následně je převádět ve výchovně vzdělávací postupy aplikovatelné na příslušných školách, ústavech a podobně.

Na úkol navazuje i „cíl“ oboru, jímž je socializace a resocializace postižených. Vzdělávání a výchova je řízena pedagogickými zásadami, které vycházejí již z Komenského Velké Didaktiky a dalších „klasických“ pedagogů. V prostředí handicapovaných žáků jsou však poněkud upraveny a to právě s ohledem na konkrétní postižení a jeho míru. Výchovné zásady jsou tyto:

- 1) zásada cílevědomosti: zejména u těžších mentálních retardací, ale i jakéhokoliv jiného postižení se zhoršující se prognózou je nutno brát v potaz předpokládaný vývoj stavu pacienta a cíle vzdělání mu přizpůsobit

⁵⁰ KÁBELE, František et al. *Somatopedie*..., s. 7 – 8.

⁵¹ KÁBELE, František. Speciálně pedagogické zásady a metody. *Speciální pedagogika* [online]. 1991, roč. 2, č. 1, 1 - 15. ISSN 0862-1632. [cit. 2015-08-22] Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/bitstream/handle/0/77/01-15.pdf?sequence=4&isAllowed=y>.

- 2) zásada propojení vzdělávacího procesu s reálným životem: u postižených dětí představuje velký problém. Částečně ho řeší četné exkurze, pořádané například Jedličkovým ústavem již od doby založení. Častější bývá pravidelný kontakt s „běžnou“ školou. Je opět třeba výrazně dbát na typ a míru postižení konkrétních dětí.
- 3) zásada výchovy v kolektivu: její význam pochopil již Jan Amos Komenský. V současnosti je poněkud zprofanovaná socialistickou pedagogikou, nepozbývá však proto nic ze svého významu. U postižených dětí představuje problém zvláště tam, kde jde o sociálně handicapované, u nichž šel život v kolektivu proti zájmům dětí i společnosti. Obtížnější práce s kolektivem nastává i pedagogům ve školách při léčebnách dlouhodobě nemocných dětí.
- 4) zásada vyzvedávání kladných rysů: na první pohled se týká zejména dětí mravně či sociálně narušených. Velkou roli hraje však i v samotné somatopedii. I zde se jeví významnou potřebu vyzvedávání konkrétních kladných rysů dětí, jimž je úspěch v určitých směrech znemožněn. Například u pohybově postiženého dítěte, které je ohroženo komplexem méněcennosti kvůli svému handicapu, pedagog vyzvedává další, nepohybové, kladné stránky osobnosti.
- 5) zásada přiměřenosti a individuálního přístupu: její význam u postižených dětí je zcela samozřejmý, stejně jako zásada 6) tedy zásada jednoty požadavků a výchovného příkladu.
- 7) zásada náročnosti a úcty k osobnosti žáka: Kábele v této souvislosti mimo jiné upozorňuje na problém nekritického přístupu k dítěti, který vede k narušování morálního vývoje osobnosti a který se týká i některých rodičů postižených dětí.
- 8) zásada vedoucí úlohy pedagoga: pro pocit jistoty je nejen u postižených dětí, zvláště starších a mladistvých, důležité mít důvěru k vychovateli. Ten má dítě nenápadně vést, pomáhat mu k samostatnému rozhodování a jen ho upozornit na možná rizika a nebezpečí konkrétních situací.⁵²

Tolik k výchovným zásadám podle Kábeleho. Za stejně významné pro somatopedii a speciální pedagogiku obecně pokládá i dodržování zásad vzdělávacích. Z nich zásada názornosti je problematická zvláště u dětí s vyšším stupněm mentálního postižení. Zásada uvědomělosti a aktivity se pak úzce dotýká mimo jiné právě somatopedie, neboť pro děti v důsledku úrazu či postižení může být těžké překonat únavu či strach z nového úrazu.

U všech typů postižení se, byť z různých důvodů, jen obtížně dodržuje zásada soustavnosti.

---

⁵² KÁBELE, František. Speciálně pedagogické zásady....

Pedagogové mají problém, podle Kábeleho, řešit redukci učiva na základní minimum, které lze v příhodné chvíli rozšířit či na něj navázat. Zásadu individuálního přístupu uvádí Kábele mezi výchovnými i vzdělávacími, z čehož je patrný důraz, který na ni kladl. Dále pak uvádí ještě zásadu postupnosti a zásadu trvalosti.

Všechny tyto zásady musí mít na paměti učitelé běžných, stejně jako speciálních škol. Vzdělávání handicapovaných však přináší další komplikace, nelze si zde vystačit pouze s obecnými výchovnými a vzdělávacími zásadami. Kábele se pokusil o jednotné formulování speciálně pedagogických a didaktických zásad. Rozděluje je do tří oblastí – zásady rehabilitační, preventivní a výchovně vzdělávací.

V rehabilitačních zásadách stojí, že poradenská a rehabilitační péče má být komplexní a poskytována postiženému člověku celoživotně a ve všech oblastech a složkách osobnosti. Při hraničním pásmu postižení se má dítě alespoň na zkušební dobu zařadit do vyšší kategorie výchovně vzdělávací péče, aby mělo optimální podněty pro svůj další celkový vývoj, veškeré postupy mají být sjednoceny a vzájemně se doplňovat s cílem společenské integrace či adaptace postiženého. Zásady preventivní péče mají podobný charakter jako ty rehabilitační.

Zásady výchovně vzdělávací stanovují vzdělávací postupy při výchově dětí i dospělých s postižením.

- 1) zásada reparační se týká úpravy postiženého orgánu, což bývá často věcí medicínskou, ale v některých případech lze výsledku dosáhnout i vhodným a pravidelným cvičením, což již patří do pedagogiky
- 2) zásada reedukace požaduje soustavné a cílené cvičení a rozvoj postiženého orgánu či funkce, které pak povede ke zlepšení podmínek pro další rozvoj jedince
- 3) zásada kompenzace se týká soustavného nácviku a rozvoje náhradních funkcí v případech, kdy reedukace je možná jen částečně nebo vůbec.

Od těchto dvou požadavků se odvíjejí speciálně pedagogické reedukační a kompenzační metody, o kterých Kábele píše v kapitole o speciálně pedagogických metodách.

- 4) zásada rehabilitace „...požaduje celkové léčebně výchovné působení na psychiku a celou osobnost postiženého člověka v průběhu rehabilitačních postupů...“⁵³ a týká se všech forem rehabilitačních postupů. K tomu se váže vznik psychoterapeutických a socioterapeutických metod, které jsou popsány v kapitole o speciálně pedagogických metodách vycházejících z výše uvedených zásad.

Vedle těchto zásad obecné speciální pedagogiky stanovil Kábele i zásady přímo

---

⁵³ KÁBELE, František. Speciálně pedagogické zásady....., s. 10.

logopedické a somatopedické. Konkrétně je zaměřil na problematiku reedukace řeči a hybnosti dětí po dětské obrně. Jde tedy o problém, kterému se průběžně věnoval již od studentských let a v článku samotném i na své starší práce odkazuje.

3.2 Nová koncepce ústavní péče

Článkem Ke koncepci ústavní péče o tělesně postiženou mládež⁵⁴ Kábele na stránkách Speciální pedagogiky reagoval na Návrh změn ústavní péče o tělesně postižené⁵⁵ od Borise Titzla. S kolegou souhlasí v hodnocení významu integrace a nutnosti reformy, neshodují se však v představě o jejich konkrétní podobě.

Kábele především odmítá povšechné odsouzení veškeré předlistopadové práce, která byla na poli speciální pedagogiky vykonána. Připomíná například existenci základních a středních škol pro tělesně postižené. Dále vystupuje proti idealistickým názorům o možnostech úplné integrace či úplné svobody postižených dětí v rozhodování. Uvádí fakt limitace této svobody stavem postižení konkrétních jedinců. Jako dlouholetý praktik ví o případech, kdy se postižené dítě rozhodlo překonat svůj handicap a věnovat se vysněnému povolání. Vzhledem k závažnosti postižení však nedosáhlo úspěchu a náročná, dlouhodobá příprava přišla vniveč. Nesplněné naděje se pak také negativně projeví na psychickém stavu pacienta.⁵⁶

Za významné považuje Kábele ústavní školství. Ocituji zde jeho text k této problematice, neboť přehledně a výstižně shrnuje, jak školství tělesně postižených chápal: „Z pedagogického hlediska nejzávažnější je pojetí a funkce školy v ústavu. Je samozřejmé, že školy musí být organickou (nikoliv však organizační) součástí ústavu, avšak ředitel školy musí plně řídit výchovu a vzdělávání svěřených žáků a odpovídat za ni školským úřadům. Odtržení školní a mimoškolní výchovy v ústavech pro tělesně postižené bylo po léta ale i v současné době jedním z největších výchovných nedostatků v těchto zařízeních. Školu nelze vyčlenit z podřízenosti resortu školství, neboť vzdělávání mládeže je u nás již od doby Marie Terezie záležitostí státní. Stát má a musí mít zájem na povinném základním vzdělávání veškeré mládeže, která je toho schopna, na zajištění určité úrovně tohoto vzdělávání a musí mít i právo dohledu na plnění tohoto úkolu bez rozdílu, zda je zajišťuje škola státní, církevní či soukromá. V zájmu společenské integrace je nezbytné, aby i školy pro tělesně postižené

---

⁵⁴ KÁBELE, František. Ke koncepci ústavní péče.....

⁵⁵ TITZL, Boris. Návrh změn ústavní péče.....

⁵⁶ KÁBELE, František. Ke koncepci ústavní .....

respektovaly učební plány a osnovy příslušného druhu a stupně škol pro zdravou mládež. Jedině tak je možno zachovat tělesně postiženým žákům možnost případného přestupu do jiných škol stejného nebo vyššího stupně, nebo naopak přijímání a společné vzdělávání zdravých žáků s tělesně postiženými ve speciálních školách.

Obsahové odtržení škol pro tělesně postižené od škol pro zdravou mládež by znamenalo další izolaci vzdělávání tělesně postižených žáků. Z počátku Jedličkova ústavu je dostatečně známo, k jakým důsledkům vedly obdobné snahy Františka Bakule, prvního ředitele tohoto ústavu.⁵⁷

Kábele žádá, aby učivo ve školách pro tělesně postižené a ve školách pro zdravé nebylo rozdílné. Postižené děti mají být stavěny před stejné úkoly jako zdravé. Pouze pokud objektivně nemohou nějakou část osnov splnit, nemá jim být daný předmět klasifikován nebo ho lze klasifikovat podmíněně. Tak lze vyloučit situaci, kdy by například handicap zabránil žákovi v postupu do vyšších ročníků.⁵⁸

3.3 Budoucnost speciální pedagogiky

Článek Quo vadis (pražská) speciální pedagogiko?⁵⁹ je Kábeleho příspěvkem k diskusi o reformách vysokoškolského studia speciální pedagogiky, která ve značně bojovém tónu proběhla v odborných kruzích. Je třeba říci, že Kábeleho názory, které budou níže rozebrány, neuspěly. Studium bylo reformováno podle představ zejména PhDr. B. Titzla a doc. dr. Marie Černé CSc.⁶⁰

Kábele se obává idealismu a nedomyšlenosti nové koncepce, vystavěné na tezi o tom, že všichni postižení představují přínos pro společnost. Kábele na základě svých zkušeností připomíná existenci závažně postižených dětí, které objektivně protihodnotu společnosti neposkytují a nemohou se do ní zařadit.⁶¹ Vystupuje proti politizaci odborného problému, kdy autoři reformy velice často odsuzují automaticky všechen vědecký posun učiněný před listopadem roku 1989. Vyčítá autorům užívání frází a klišé, bez podrobnějšího

---

⁵⁷ KÁBELE, František. Ke koncepci ústavní ....., s. 63.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ KÁBELE, František. Quo vadis (pražská) speciální pedagogiko?: Zamyšlení nad novou koncepcí studia a diskuzí kolem ní. *Speciální pedagogika* [online]. 1995, roč. 5, č. 3, 24 - 33. ISSN 0862-1632. [cit. 2015-08-22] Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/bitstream/handle/0/1193/24-33.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

⁶⁰ ČERNÁ, M., TITZL, B. Jaké studium speciální pedagogiky potřebujeme. *Speciální pedagogika* [online]. 1992-93, roč. 3, č. 1, 2 - 5. ISSN 0862-1632. [cit. 2015-08-22]. Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/bitstream/handle/0/1293/02-05.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

⁶¹ KÁBELE, František. Quo vadis (pražská) speciální.....

vysvětlení.⁶²

Jako někdejší žák a spolupracovník profesora Sováka brání Kábele jeho koncepci spočívající mimo jiné v budování autonomních věd podle jednotlivých typů postižení před snahou reformátorů o jednotný obor speciální pedagogika. Ten má být pouze v rozšiřujícím studiu specializován. Hlavním kritériem specializace a etapizace studia má být věk pacienta, nikoliv samo postižení, což Kábele považuje za přístup pro postižené negativní.⁶³

Kábele se velice často v textu odvolává na rodiče dětí. Z toho je patrné, že je považoval za důležité partnery ve vzdělávání a výchově postižené mládeže. Dokázal to ostatně i jinde, viz například jeho spolupráce na vzniku zvláštní školy ve Skutči.

Rozebíraný článek je zajímavý i autorovou souhrnnou charakteristikou předlistopadové somatopedie, respektive péče o postižené obecně. Kábele samozřejmě neuvádí, že na dosažených výsledcích měl podstatný podíl on sám: „Jsem dalek toho, abych obhajoval školskou politiku minulého režimu a období (ve kterém jsem byl jako nestraník několikrát citelně existenčně postižen). Pokud jde o speciální školství, zůstává však faktem, že byla zpřesněna diferenciací škol podle druhu postižených žáků za účelem zlepšení materiálních podmínek mnohých do té doby soukromých škol, a že byly vynaloženy nebývale vysoké finanční prostředky na vydávání speciálních učebnic a pomůcek, které nám záviděli speciální pedagogové z mnoha zemí. Stejně tak je faktem, že již tehdy měli tělesně, zdravotně a smyslově postižení absolventi speciálních škol možnost dalšího i vysokoškolského studia na normálních školách. Není tedy možné generalizovat individuální nedobré životní zkušenosti nebo zaměňovat nedostatky v léčebné a sociální péči za koncepční otázky oboru speciální pedagogiky, ani pod praporem nového paradigmatu bourat všechno, co bylo vykonáno...“⁶⁴

3.4 Ideály a realita integrace

Rozsahem nevelký článek *Ideály a realita v integraci postižené mládeže*⁶⁵ je zajímavý jako doklad Kábeleho odporu k idealismu a frázovitosti v porevoluční sociální péči. Zároveň zde autor vyjadřuje hlubokou úctu k řadovým pečovatelům v ústavech sociální péče. Smysl textu vystihuje následující citát: „Uvědomujeme si, že je tvrdé diagnostikovat dítě s těžkým

---

⁶² KÁBELE, František. Quo vadis (pražská) speciální....

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ Tamtéž, s. 30.

⁶⁵ KÁBELE, František. *Ideály a realita v integraci postižené mládeže*. *Speciální pedagogika* [online]. 1993, roč. 3, č. 5, 1 - 4. ISSN 0862-1632. [cit. 2015-08-22] Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/bitstream/handle/0/1324/01-04.pdf?seq>.

a hlubokým mentálním a tělesným postižením jako neschopné získat teoretické vzdělání, nebo neschopné sebeobsluhy, stačí však návštěva v ústavu sociální péče pro mentálně nebo tělesně postižené, abychom zjistili, že tato tvrdá realita existuje, a že je určujícím činitelem pro míru nezbytné společenské péče. Kdo si to neuvědomuje, nebo nechce uvědomit, dostává se mimo životní realitu někam do vyšších sfér nereálného entuziasmu, kde je možné říkat krásná slova a rčení, jež jsou však vzdálena každodenní tvrdé a obětavé práci, kterou vykonávají ošetřovatelky a vychovatelé v ústavech v odděleních pro nejtíže postižené - začasť zcela imobilní nebo nereagující jedince.“⁶⁶

3.5 Odkaz Komenského

František Kábele se vícekrát vracel k odkazu Jana Ámose Komenského. Oceňoval ho především jako prvního českého pedagoga a jednoho z prvních na světě, kteří se systematictěji zabývali i výchovou a vzděláním handicapovaných (ostatně i pojem „somatopedie“ je dle Kábeleho odvozen od názvu Komenského díla „Pampaedie“)⁶⁷. Svou roli mohl hrát i fakt, že Kábele byl člověk se širokým rozhledem a odborným záběrem, vlastně „renesanční“ osobnost, stejně jako jeho předchůdce ze 17. století. Svůj postoj ke Komenskému Kábele shrnul v článku J. A. Komenský o všeobecném a všestranném vzdělávání a o výchově tělesně a smyslově postižených⁶⁸, který vyšel v časopise Speciální pedagogika roku 1992.

Vyzvedává především druhou kapitolu Komenského Vševýchovy, kde její autor dokládá potřebu vzdělávat každého ve všem, bez výjimek. Zároveň Kábele připomíná, že již Komenský zde brojí proti těm, kdo by odmítali poskytovat vzdělání každé lidské bytosti. A to i proti takovým, kteří toto odmítání zdůvodňují zdánlivě oprávněnými argumenty.⁶⁹ Zdůrazněním těchto částí Komenského spisu vlastně Kábele odpovídá těm kolegům, kteří jeho pedagogický realismus chápali jako nějakou formu odporu k vzdělávání těžce postižených. Článek ostatně zakončuje velice příznačné Kábeleho shrnutí Komenského odkazu: „Komenského ideje o nutnosti a možnosti výchovy a vzdělávání všech lidí, tedy i postižených, jeho pedagogický humanismus a optimismus je odkazem pro všechny pedagogy, zejména však pro speciální pedagogy. Je stálou a naléhavou výzvou, aby neustávali ve své každodenní práci v úsilí

⁶⁶ KÁBELE, František. Ideály a realita...., s. 2.

⁶⁷ KÁBELE, František et al. *Somatopedie*...., 1993. s. 7.

⁶⁸ KÁBELE, František. J. A. Komenský o všeobecném a všestranném vzdělávání a o výchově tělesně a smyslově postižených *Speciální pedagogika* [online]. 1992, roč. 2, č. 2, s. 1 – 4, ISSN: 0862-1632. [cit. 2015-08-22] Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/handle/0/1344>

⁶⁹ Tamtéž.

o dosažení třeba jen dílčích úspěchů i tam, kde se jiní zbavují odpovědnosti za další vývoj a osud postiženého dítěte obvyklým rčením „tady se nedá už nic dělat“, aby nezapomínali na to, že právě při těžkém postižení je každý, byť i malý pokrok velkou vzpruhou a povzbuzením pro postižené dítě i pro jeho rodiče. Závěr, že se nedá už nic dělat, není hodný speciálního pedagoga, jehož zásadou je Komenského idea, že každý kdo se jako člověk narodil, má být jako člověk vzděláván.“⁷⁰

Připomenout lze ještě to, že Kábele neopomněl zdůraznit výhodu skutečnosti, že Vševýchova nevyšla za Komenského života tiskem. Vzhledem k tomu, co tam píše o vzdělávání všech, tedy i poddaných, jistě by mu to vyneslo problémy s feudálními chleboďárci.⁷¹ Je pravděpodobné, že se ve zdůraznění těchto souvislostí odráží i Kábeleho vlastní letitá zkušenost s režimy všeho druhu.

Kábele si Komenského velice vážil. K jeho Pampaedii se vrátil i v závěru své autobiografie. „Přitom si však často vezmu do ruky Komenského Pampaedii (Vševýchovu) ve které si listuji v jednotlivých „školách života“, od školy zrození po školu stáří a smrti, na kterou má být stáří přípravou. Jsou to kapitoly plné hlubokých filosofických a morálních myšlenek ... Komenský a všichni věřící lidé to mají jednoduché, pozemský život je pro ně přípravou na život věčný. Ale co ti druzí, nevěřící? I ti by si občas měli najít příležitost a čas aby se zamysleli nad smyslem svého života a konání, aby po nich jednou, až odejdou, tady zůstala dobrá pověst a památka.“⁷²

3.6 Podmínky společenského začlenění postižené mládeže

Kábele celý život pracoval na tom, aby se co nejvíce postižených dětí mohlo zapojit do života společnosti v maximální míře, kterou jejich handicap umožňuje. Využíval k tomu celou škálu prostředků od speciálních pomůcek, které i vynalézal, až po výlety a exkurze. Získané zkušenosti shrnuje například článek Kritéria a podmínky socializace tělesně, zdravotně, smyslově a mentálně postižené mládeže⁷³, který vyšel v roce 1993.

Kábele se v textu vypořádává s „politickou korektností“ nově zaváděné terminologie. Šlo o dobu, kdy se jistou módností stávalo užívat výrazy typu „dítě se specifickými vzdělávacími potřebami“ místo „dítě obtížně vzdělávatelné“ či „nevzdělávatelné“ a podobně.

⁷⁰ KÁBELE, František. J. A. Komenský o všeobecném...., s. 4.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² KÁBELE, František a Jiří KRACÍK. *Pestrý život ...*, s. 49.

⁷³ KÁBELE, František. Kritéria a podmínky socializace tělesně, zdravotně, smyslově a mentálně postižené mládeže. *Speciální pedagogika* [online]. 1993, roč. 3, č. 1, 5 - 9. ISSN 0862-1632. [cit. 2015-08-22] Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/bitstream/handle/0/1283/05-09.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Autor připomíná, že všechna označení handicapu byla původně zcela neutrální a nádech pejorativnosti získala postupně, viz dávné užívání pojmů „mrzák“ a „mrzáček“ v odborné literatuře. Proto lze předpokládat, že takový vývoj postihne i nové termíny. Je si však vědom významu, který má neutralizace výraziva pro rodiče a okolí handicapovaných dětí, nemluvě pak o nich samých.

Přesto vyzývá k tomu, aby snaha po co nejcitlivějších označeních druhů postižení neohrozila realistické zhodnocení stavu pacienta: „Z hlediska odborné péče je proto nezbytná přesná a reálná charakteristika jednotlivých druhů a stupňů postižení a stanovení přesného obsahu jednotlivých pojmů. Jestliže se pod pojmem vzdělávání a vzdělatelnost rozumí schopnost osvojovat si čtení, psaní, počítání - a jejich prostřednictvím další teoretické vědomosti a poznatky - pak nemůže odborník tvrdit o dítěti s těžkým nebo hlubokým mentálním postižením na stupni idiocie, že je vzdělatelné. (To bychom pak neměli analfabety.) Stejně tak nemůže tvrdit o nevidomém, neslyšícím nebo těžce tělesně postiženém, imobilním dítěti, že se stane plnohodnotným členem společnosti. (Zde se totiž zaměňují pojmy „plnohodnotný“ a „plnoprávný“.) Při těžkém stupni některých postižení nelze však užít ani pojmu „plnoprávný“ (například idiotický jedinec nemá volební právo). Na těchto skutečnostech není možno nic změnit ani sebelepším přáním a sebelepší péčí.“⁷⁴

Na začátku devadesátých let, kdy článek vznikal, se začal prosazovat další trend českého vzdělávání a to integrace znevýhodněných dětí do běžných tříd. Tato integrace se až do dnešní doby nestala běžnou součástí vzdělávacího systému, zejména kvůli chronickému nedostatku peněz a také koncepčnosti v českém školství. Kábele již v roce 1993 shrnul podmínky, za nichž je začleňování možné a prospěšné a také upozornil na úskalí uplatňování tohoto trendu za každou cenu.

Dítě zařaditelné do běžné třídy musí být schopno rámcově plnit osnovy a vzdělávací požadavky dané školy. Svým stavem nesmí komplikovat vzdělávání ostatních, zdravých dětí. Škola dítěti poskytne pomůcky vhodně kompenzující jeho vadu (jako upravené pracovní stolky a podobně), zajistí bezbariérový přístup do všech relevantních prostor a zejména vytvoří vhodné sociální prostředí. Kábele připomíná, že právě ono vhodné sociální prostředí je základním kamenem integrace. Nezbytný prvek představuje i spolupráce rodiny, což zahrnuje bezpečnou dopravu dítěte ze školy a do školy, vhodné zázemí a společnost pro dítě v době kdy není na vyučování. Kábele píše, že kontakt s kamarádem nebo rodinným příslušníkem je velice důležitý zvláště pro děti imobilní.⁷⁵ Asi se tu odráží jeho raná pedagogická zkušenost ze školy

---

⁷⁴ KÁBELE, František. Kritéria a podmínky..., s. 6

⁷⁵ Tamtéž.

při ortopedické klinice.

Pro Kábeleho je typické, že ačkoliv vyzdvihuje klady integrace jak pro postižené dítě, které se nevyčleňuje ze společnosti, tak pro jeho spolužáky, kteří získávají pozitivní sociální návyky, upozorňuje též na rizika. Díky svým dlouholetým zkušenostem nepodléhá jako ani v jiných případech nekritickému nadšení pro nový jev.

Především varuje před integrací postiženého žáka do školy, která nedisponuje patričními pomůckami a pedagogy s kompetencemi ke zvládnutí daného handicapu. V takovém případě může dojít jednak ke zhoršení postižení, jednak (když se pedagog musí příliš často věnovat pouze postiženému) k ohrožení kvality vzdělávání ostatních žáků.

V případě, že se škole nepodaří vytvořit vhodné sociální prostředí a dítě je pro své postižení ostatními odmítáno, či dokonce šikanováno, otupí vůči vzdělávání a mohou se u něj rozvinout i psychopatologické jevy. V každém případě se pro něj pobyt ve škole stane utrpením.

Dále pak bude mít každá, i dobře připravená, běžná škola jen jednoho, nebo několik málo patričně kompetentních pedagogů. Školy speciální ale mají celé kolektivy, mohou tak snáze a rychleji řešit náhlé komplikace a neobvyklé situace. Také nehrozí výpadek ve vzdělávání postiženého dítěte, pokud nějaké vnější vlivy (delší nemoc, odchod ze zaměstnání) vyřadí náhle pedagoga ze vzdělávacího procesu.⁷⁶

3.7 Somatopedie: učebnice speciální pedagogiky

František Kábele byl členem autorského kolektivu zpracovávajícího souhrnnou učebnici somatopedie již na konci šedesátých let, tedy v době samotných počátků oboru.⁷⁷ Původní učebnice z této doby byla postupem let rozšiřována a přepracována tak, jak šel vývoj somatopedie kupředu. Zatímco na té první s ním spolupracovali J. Juda, J. Kočí či O. Černý a Kábele byl považován za člena autorského kolektivu, při dalším vydání v osmdesátých letech jej již uvedli jako hlavního autora.⁷⁸ Souvisí to s růstem odborné erudice, ale i proslulosti profesora Kábeleho v rámci oboru.

Poslední verze knihy vyšla v roce 1993, tentokrát jako dílo kolektivu pod vedením F. Kábeleho, jehož členy byli dále Jiří Kracík, Jiří Kočí a Emma Kollárová. Kábele napsal následující kapitoly: Úvod; Základy somatopedie; Vývoj vztahu společnosti k tělesně

⁷⁶ KÁBELE, František. Kritéria a podmínky....

⁷⁷ JUDA, Josef, Oldřich ČERNÝ, František KÁBELE a Jiří KOČÍ. *Somatopedie: učebnice speciální pedagogiky mládeže tělesně vadné, nemocné a oslabené*. 1. vyd. Praha: SPN, 1970. 215, [6] s. ISBN 14-392-70.

⁷⁸ KÁBELE, František aj. *Somatopedie: vysokoškolská učebnice speciální pedagogiky ve studiu učitelství pro školy pro mládež tělesně postiženou, nemocnou a zdravotně oslabenou*. 2., upr. vyd. Praha: SPN, 1982. 221 s. Knižnice speciální pedagogiky.

a zdravotně postiženým jedincům (společně s Kracíkem); Výchova a vzdělávání jako součást rehabilitační péče; Význam výchovy tělesně a zdravotně postižené mládeže; Podmínky výchovy a vzdělávání zdravotně a tělesně postižené mládeže (společně s Kracíkem); Složky výchovy, Tělesná výchova; Zásady výchovy tělesně a zdravotně postižené mládeže; Společenské organizace v péči o tělesně a zdravotně postižené (společně s Kracíkem); Osobnost a odbornost somatopeda (společně s Kracíkem); Charakteristika a organizace vzdělávání tělesně a zdravotně postižené mládeže (společně s E. Kollárovou); Didaktické zásady vzdělávání tělesně a zdravotně postižené mládeže; Charakteristika tělesně postižené mládeže (společně s J. Kočím); Vývoj a stav péče o tělesně postiženou mládež (společně s J. Kracíkem a E. Kollárovou); Speciální didaktické metody (společně s J. Kočím); Charakteristika nemocné mládeže; Vývoj a stav péče o nemocnou mládež (společně s J. Kracíkem a E. Kollárovou); Příprava nemocného dítěte na vstup do léčebného zařízení a do školy; Zřizování škol ve zdravotnických zařízeních; Organizace školy při zdravotnickém zařízení; Rozsah a obsah vyučování; Organizace vyučování; Hodnocení a klasifikace žáků; Materiální vybavení školy ve zdravotnickém zařízení; Výchova mimo vyučování, styk žáků se společenským děním; Charakteristika zdravotně oslabené mládeže; Vývoj a stav péče o zdravotně oslabenou mládež (společně s J. Kracíkem a E. Kollárovou); Cíl a úkoly výchovy a vzdělávání zdravotně oslabené mládeže; Podmínky výchovně vzdělávací práce ve škole při dětské ozdravovně; Zřizování a organizace škol při dětských ozdravovnách; Organizace výchovně vzdělávací práce ve škole při ozdravovně; Organizace mimoškolní výchovy v dětské ozdravovně.

Kapitoly odrážejí jak Kábeleho osobní a odborné zaměření, tak aspekty, jimiž se zapsal do historie somatopedie. Je jistě pochopitelné, proč zpracovával kapitoly charakterizující obor a jeho historii. Patřil mezi zakladatele a jeho kariéra se prakticky překrývá s vývojem somatopedie. Pro vysokoškolské studium somatopedie vymezil pojem, předmět a obsah oboru, vytvořil i základní skripta a další studijní materiály, a to nejen pro vysokoškoláky, ale i pro další vzdělávání pedagogů a rehabilitačních pracovníků (vyšly například 1964, 1970, 1982).⁷⁹ Další kapitoly, které napsal, se týkají především organizační a praktické výchovné práce s handicapovanými dětmi. Od organizování škol jako institucí až po dílčí problémy jako například klasifikace. Zaměření kapitol vychází z Kábeleho praktické činnosti, která zahrnovala aktivity jako organizování školy při ortopedické klinice, organizaci postižených na sportovních utkáních atd. Právě to nejvíce odpovídá Kábeleho chápání somatopedie jako vědy, jejíž teoretická část je jen nezbytnou bází pro konkrétní pomoc konkrétním osobám.

---

⁷⁹ KÁBELE, František et al. *Somatopedie*....., 1993.

Z myšlenek knihy lze jako typické zmínit například následující: Kábele se věnuje faktu, že somatopedie se netýká pouze dětí, ale veliký význam má i u dospělých, kteří jsou tělesně postižení. Výchova a vzdělání tu má význam resocializační, neboť oběti nemocí či úrazů zapojuje zpět do života, umožňuje jim najít nové povolání, nekolidující s handicapem.⁸⁰ Není vyloučeno, že se tu odráží Kábeleho zkušenost s řeckými partyzány v Piešťanech, která stála na úplném počátku jeho odborné dráhy.

Jinde varuje před zanedbáváním výchovy a vzdělávání dětí ve prospěch léčebných procedur v nemocnicích. Připomíná problém se začleněním dlouhodobě léčeného dítěte zpět do kolektivu, který v běžné škole již s výukou daleko pokročil a z toho plynoucí sociální komplikace. Odvolává se například na R. Jedličku a jeho výrok „...kdybychom tělesně postižené dítě sebelépe napravili, málo jsme pro ně učinili, jestliže se mu současně nedostalo výchovy a vzdělání.“⁸¹

Kábele praktik a realista se projevuje v pasážích o významu osvětového působení na zdravou populaci nebo o právní a ekonomické ochraně postižených. Jejich zaměstnání pokládá za jeden ze stěžejních faktorů psychorehabilitace, ale nezapomíná ani na jeho ekonomickou výhodnost pro společnost jako takovou.

Prakticky všechny kapitoly týkající se problematiky tělesné výchovy fyzicky handicapovaných napsal právě Kábele. Předurčovala ho k tomu zkušenost sportovce a především dlouholetá práce praxe cvičitele postižených. Byl v tomto ohledu již po polovině století velkým průkopníkem.

V Somatopedii vyzdvihuje schopnost tělesné výchovy napravit některé druhy postižení a u všech předcházet zhoršení stavu. Dle Kábeleho má zdravotní tělesná výchova mít stejné cíle jako běžná, aby nebyl ztracen ze zřetele optimální stav a aby nezmizela možnost plynulého navázání na klasický tělocvik v případě návratu postiženého do běžné školy. V případě, že je postižený (nebo jen tělesně oslabený) žák účasten vyučování v běžné škole, vystupuje Kábele proti „osvobozování“ od tělocviku. Nejde totiž o osvobození, ale naopak vyřazení dítěte z podstatného úseku výchovy a tedy jeho znevýhodnění. Místo toho uvádí celou řadu způsobů jak takto problematickému žáku participaci na tělesné výchově umožnit. Samozřejmě nezapomíná ani varovat před opačným extrémem, tj. nucením handicapovaných do fyzických aktivit, kterých jsou sice tělesně schopni, ale které jejich stav zhoršují například i psychicky.

Za významnou z hlediska pochopení Kábeleho přístupu k vzdělávání postižených lze považovat část knihy, v níž charakterizuje odbornost a osobnost somatopeda. V době,

---

⁸⁰ KÁBELE, František et al. *Somatopedie*...., 1993.

⁸¹ Tamtéž, s. 20.

kdy ji psal, působil právě jako somatoped již desítky let a tvrzení, že popsal především sám sebe, nebude daleko od pravdy. Dobrý somatoped má dle Kábeleho kromě odborných kompetencí také: „... mít ... určité předpoklady a vlastnosti, které jsou rozhodující pro využití získaných vědomostí a dovedností. Je to především humánní vztah k postiženým žákům, který se projevuje vhodným přístupem bez přehnané lítosti, porozuměním a samozřejmou pomocí při řešení obtížných situací postižených dětí. Dále je to vztah k výchovně vzdělávací práci, který se odráží především ve svědomitém plnění povinností, bez ohledu na námahu a časovou náročnost práce. Tělesně nebo zdravotně postižení žáci nemají možnost obracet se se svými problémy na rodiče a jsou v tomto směru odkázáni na zdravotnické a pedagogické pracovníky. Potřebují mít vědomí, že se na ně mohou kdykoliv obrátit a spolehnout, že budou mít pro jejich problémy pochopení a čas. Rovněž zdravotní stav učitele a vychovatele v somatopedickém zařízení je velmi závažnou a často diskutovanou otázkou již při přijímání uchazečů na studium speciální pedagogiky. Oprávněný je požadavek, aby zdravotní stav učitele nebo vychovatele v somatopedickém zařízení odpovídal hygienicko-epidemiologickým požadavkům na pracovníky ve zdravotnických zařízeních a umožňoval mu plnit v plném rozsahu náročné výchovně vzdělávací úkoly u tělesně a zdravotně postižených žáků. Přitom je třeba mít na zřeteli, že samotný výkon tohoto povolání může mít vliv na vývoj zdravotního stavu pedagoga. Důležité je i to, aby jeho zdravotní obtíže nebyly takového charakteru a stupně, že by nepříznivě působily na psychiku tělesně nebo zdravotně postižených žáků.“⁸² Snad lze zdůraznit fakt, že citovaný odstavec o vlivu povolání na zdravotní stav somatopeda psal osmdesátiletý pedagog, stále aktivně sportující, což opět hodně vypovídá o jeho povaze.

Knize *Somatopedie* Kábele věnoval i zmínku ve svých pamětech. Vyšla v době, kdy si již pravděpodobně uvědomoval, že jde o jednu z posledních rozsáhlejších prací, které stihne publikovat: „V publikační činnosti si vážím toho, že se mi povedlo s kolektivem spolupracovníků, s docentkou Kollárovou, ředitelem Kočím a s docentem Kracíkem připravit a i ve značně obtížných ekonomických podmínkách vydat novou učebnici *Somatopedie*.“⁸³

---

⁸² KÁBELE, František et al. *Somatopedie*..., 1993, s. 110 – 111.

⁸³ KÁBELE, František a Jiří KRACÍK. *Pestrý život*..., s. 48

4 INSTITUCE

František Kábele za své dlouhé profesní dráhy pracoval v kontaktu s celou řadou odborných organizací. Uvědomoval si význam pomocných, ale zejména svépomocných institucí pečujících o tělesně postižené. Místo jim ostatně vyhradil i ve své učebnici *Somatopedie*.⁸⁴

Na následujících řádcích je uveden přehled a charakteristika těchto institucí. Vzhledem k jejich množství jde pouze o určitý výběr. Jeho hlavním kritériem není intenzita kontaktu s profesorem Kábelem nebo snad význam dotyčné organizace. Šlo mi spíše o to, aby přehled doložil různorodost a rozdílnost institucí, s nimiž spolupracoval, i této spolupráce, a tím i veliký rozsah Kábeleho „záběru“.

4.1 Hamzova dětská léčebna v Luži - Košumberku

Ústav vznikl v roce 1901 zásluhou MUDr. Františka Hamzy jako moderní léčebný ústav pro děti trpící tuberkulózou a skrofulózou. Komplexností poskytované péče se stal jedním z předobrazů moderního rehabilitačního ústavu.⁸⁵ „V padesátých a šedesátých letech se v našem státě díky zvyšování životní úrovně obyvatel a preventivní zdravotnické péči snižoval počet tuberkulózních dětí. Proto bylo v roce 1961 rozhodnuto o novém zaměření léčebny, a to na pohybové poruchy v dětském věku. Tato změna si vyžádala velké pracovní úsilí a značné finanční náklady. Byla nově budována rehabilitační oddělení a přeškolení pracovníci, nově vybavovány laboratoře a odborná knihovna, vytvářen nový organizační řád a léčebný program ústavu i jednotlivých oddělení. Znamenalo to i reorganizaci školy a vyučování, které se z dosavadní výuky ve třídách, kam mohly tuberkulózní děti docházet, přeneslo nyní na jednotlivé pavilóny, do nemocničních pokojů pro těžce pohyblivé nebo úplně imobilní pacienty. Po sedmileté houževnaté práci za vedení ředitele ústavu MUDr. Z. Máty a ředitele školy M. Hospodáře byla tato reorganizace úspěšně dokončena. Budováním nových léčebných a rehabilitačních zařízení se snížila i kapacita ústavu z dřívějších 900 na 615 míst. V současné době má léčebna šest oddělení: ortopedické pro deformity páteře, pooperační a poúrazové stavy (140 lůžek), ortopedické pro aseptické kostní nekrózy (140 lůžek), dětské ortopedie (80 lůžek), neurologické pro děti do tří let a neurologické pro děti nad tři roky (120 lůžek), kromě toho přijímací oddělení s karanténou (45 lůžek).

---

⁸⁴ KÁBELE, František et al. *Somatopedie*...., 1993.

⁸⁵ Tamtéž.

Při léčbě je mateřská, základní a zvláštní škola. V roce 1965 byl otevřen pavilón pro léčbu kojenců s DMO, kam jsou přijímány malé děti s matkami, které zde dostávají základní instrukce pro pohybovou výchovu a rozvíjení hybností svých dětí. Velmi dobře je zajišťována školní i mimoškolní výchova, zvláště zájmová a sportovní činnost dětí, jejímž vyvrcholením jsou každoroční Košumberské sportovní hry, pořádané i s mezinárodní účastí.⁸⁶ V souvislosti se změnami po roce 1989 začal ústav pečovat i o pohybově postižené dospělé a poskytovat wellness pobyty.⁸⁷

Kábele v době, kdy se chystal do důchodu, plánoval navázat spolupráci s touto léčebnou. Zvláště ho zajímalo organizované sportovní vyžití dětí z léčebny. Pro obrovské pracovní vytížení to však na uspokojivé úrovni nestihl. Sám litoval, jak svědčí i příslušná pasáž v pamětech: „Velmi mě mrzí, že zatím nezbývá více času na spolupráci s Hamzovou dětskou léčebnou v Luži - Košumberku, kde jsem před dávnými lety začínal svou speciálně-pedagogickou činností a kde jsem přislíbil pomoc a spolupráci, až budu v nedalekých Radčicích v důchodu. Snad k tomu také jednou dojde.“⁸⁸ Košumberský ústav vysoce oceňoval v obou hlavních fázích jeho historie, v té, která se týkala tuberkulózy i té, kdy sloužil postiženým obrnou. Věnoval mu například značný prostor ve své učebnici *Somatopedie*⁸⁹

4.2 Logopedický ústav hlavního města Prahy

Logopedický ústav hlavního města Prahy vznikl v roce 1946. Zabýval se koordinací preventivní, terapeutické, pedagogické a sociální práce s dětmi trpícími narušenou komunikační schopností. V menší míře pracoval i s dospělými pacienty.

„Zajímavá byla organizace logopedického ústavu. Strukturou spadl mezi ústavy nápravně výchovné péče o mládež, zařazen však byl do zdravotnictví. O organizaci činnosti logopedického ústavu a o všech jeho složkách činnosti si dnes, upřímně řečeno, můžeme nechat jen zdát. Na jeho půdě spolupracovali lékaři i pedagogové. Logopedové zde působící se specializovali na práci, řekli bychom, podle hlavních diagnóz. To znamená na správnou výslovnost, palatolálie, afázie, mentální subnormy, spastiky. Nezbytnou součástí logopedického ústavu byla jeho funkce coby školicího pracoviště. Byli zde školeni zdravotníci, pedagogové i střední zdravotnický personál. V ústavu absolvovali své studijní praxe též studenti oboru

---

⁸⁶ KÁBELE, František et al. *Somatopedie*..., 1993. s. 183 – 184.

⁸⁷ Košumberk - Oficiální stránky města Luže. *Oficiální stránky města Luže* [online]. Luže, 2015 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://www.luze.cz/mesto-informace-o-meste-mistni-casti/kosumberk/>. *Hamzova odborná léčebna* [online]. Luže - Košumberk, 2015 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://www.hamzova-lecebna.cz/>.

⁸⁸ KÁBELE, František a Jiří KRACÍK. *Pestrý život* ..., s. 48.

⁸⁹ KÁBELE, František et al. *Somatopedie*..., 1993.

defektologie. Protože na půdě logopedického ústavu byl zároveň rozpracováván vědecký základ oboru logopedie, vytvářela se zde tzv. československá logopedická škola.“⁹⁰ Zakladatelskou osobností Ústavu byl Miloš Sovák. Jeho přičiněním se praktická činnost této instituce dostala do bezprostřední souvislosti s teoretickým výzkumem v oboru, který probíhal v rámci příslušné katedry na Univerzitě Karlově.

„Zajímavým z dnešního pohledu byl fakt, že výzkumy a činnost logopedického ústavu podporovalo jak ministerstvo zdravotnictví, tak i ministerstvo školství. V 50. letech nebyl obor logopedie uznán jako zdravotnický obor, protože v té době stejnou činnost údajně splňoval lékařský obor foniatrie. Proto byl v roce 1960 logopedický ústav zcela zrušen.“⁹¹

František Kábele v Logopedickém ústavu působil jako blízký spolupracovník Miloše Sováka. Instituce mu umožnila realizovat praktickou lékařskou a osvětovou činnost. Zároveň zde získával podněty pro práci pedagoga. Činnost praktického logopeda vykonával Kábele po většinu svého života vedle ostatních závazků, ať již na Logopedickém ústavu, nebo mimo tuto instituci.

4.3 Jedličkův ústav v Praze

Jedličkův ústav patří mezi instituce zaměřené za péči o postižené děti s nejdelší tradicí vůbec. V tomto případě šlo o mládež pohybově handicapovanou. Jeho základy položil již roku 1907 MUDr. Jan Dvořák na bázi Spolku pro výchovu mrzáků a rachitiků v Čechách (název spolku se několikrát změnil). Po složitých počátcích započala v roce 1911 činnost ústavu v budově na Vyšehradě pod vedením předsedy spolku, chirurga a rentgenologa MUDr. Rudolfa Jedličky.⁹² Mezi řediteli se pravidelně objevovala jména předních osobností české speciální pedagogiky, jmenujme například Františka Bakuleho či Augustina Bartoše. Po 2. světové válce se fungování zestátněného ústavu stalo vzorem, jemuž byly v co největší možné míře přizpůsobeny ostatní státní léčebny.⁹³

František Kábele spolupracoval s Jedličkovým ústavem dvěma způsoby. Prováděl

---

⁹⁰ VOLDŘICHOVÁ, Michaela. Tradice české logopedie. In: www.logopetko.sk [online]. 2010 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://www.logopetko.sk/archiv/uskutocneneprednasky/3-klin-logop-dni/prednaky/160-voldichova-m-praha-logopedicka-spolenost-miloe-sovaka.html>.

⁹¹ Tamtéž.

⁹² TITZL Boris: Prof. MUDr. Rudolf Jedlička a jeho vliv na utváření české somatopedie. In: VOJTKO, Tibor. *Postižený člověk v dějinách II: texty k dějinám speciálně pedagogické teorie a praxe: vybrané příspěvky z konferencí Postižený člověk v proměnách času I a II*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-081-3.

⁹³ Historie JÚŠ jako celku. JEDLIČKŮV ÚSTAV A MATEŘSKÁ ŠKOLA A ZÁKLADNÍ ŠKOLA A STŘEDNÍ ŠKOLA. *Jedličkův ústav a školy* [online]. Praha, 2010, 26. 02. 2010 [cit. 2015-07-20]. Dostupné z: http://www.jus.cz/parse_url.php?url=/historie-JUS-jako-celku.

logopedickou činnost u dětí, jejichž postižení bylo vícenásobné.⁹⁴ Dále, zvláště coby důchodce, jezdil s dětmi ze základní školy při ústavu na rehabilitační pobyty v přírodě, například na lyžařské kurzy.⁹⁵ Na tento druhý způsob spolupráce vzpomínal i ve svých pamětech.⁹⁶

4.4 Škola při dětské léčebně pro děti s mozkovou obrnou v Teplicích v Čechách

„V roce 1951 vznikla škola při dětské lázeňské léčebně nervových chorob v Teplicích v Čechách, dnešní léčebna pro děti s DMO, s kapacitou 132 míst. V tomto zařízení se příkladně rozvinula spolupráce zdravotníků a pedagogů zásluhou primáře MUDr. Zbyňka Novotného a ředitele školy Václava Huspeky.“⁹⁷ S dětmi z této školy jezdil Kábele pravidelně na výcvikové a rehabilitační lyžařské kurzy do hor.⁹⁸

4.5 Somatopedická společnost

Somatopedická společnost je profesně orientované občanské sdružení odborníků i laiků, kteří se věnují péči o jedince s tělesným postižením. Také sdružuje odborné pracovníky jak ze škol, tak i ze školských subjektů, které se nacházejí v České republice. Tito pracovníci se věnují péči, edukaci a výchově osob s tělesným postižením a dále osob, u kterých je přítomné chronické oslabení tělesných funkcí a schopností a tělesně nemocných osob.⁹⁹ Kábele ji založil (po přípravných jednáních v létě roku 1990)¹⁰⁰ v roce 1991, mimo jiné jako odpověď na zánik krajských pedagogických ústavů, při nichž existovaly kabinetů speciální pedagogiky sloužící dalšímu vzdělávání učitelů.¹⁰¹

Předchůdcem Somatopedické společnosti byla somatopedická sekce v rámci Sovákem

---

⁹⁴ Léčebna - rehabilitace. JEDLIČKŮV ÚSTAV A MATEŘSKÁ ŠKOLA A ZÁKLADNÍ ŠKOLA A STŘEDNÍ ŠKOLA. *Jedličkův ústav a školy* [online]. Praha, 2010, 26. 02. 2010 [cit. 2014-07-20]. Dostupné z <http://www.jus.cz/lecebna-rehabilitace>.

⁹⁵ RENOTIÉROVÁ, Marie. *Některé významné....*

⁹⁶ KÁBELE, František a Jiří KRACÍK. *Pestrý život....*

⁹⁷ KÁBELE, František et al. *Somatopedie....*, 1993, s. 185.

⁹⁸ KÁBELE, František a Jiří KRACÍK. *Pestrý život ....*

⁹⁹ *Somatopedická společnost* [online]. 2016 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.somspol.wz.cz/ospolecnosti.html>

¹⁰⁰ KÁBELE, František. Přípravy k ustavení Somatopedické společnosti. *Speciální pedagogika* [online]. 1990, roč. 1, č. 3, 144. ISSN 0862-1632. [cit. 2015-08-22] Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/bitstream/handle/0/48/144.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

¹⁰¹ KÁBELE, František. Rozvoj speciálněpedagogických společností v ČR. *Speciální pedagogika* [online]. 1992, roč. 2, č. 2, 46 - 47. ISSN 0862-1632. [cit. 2015-08-22] Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/bitstream/handle/0/1356/46-47.pdf?seq>.

zřízené Logopedické společnosti, jejímž předsedou byl dlouhá léta právě František Kábele.¹⁰² Somatopedie je ovšem natolik specifickým oborem, že tento stav byl nevyhovující. Podobně se v průběhu roku 1991 osamostatnili i další sekce, psychopedická a oftalmopedická. Již následujícího roku Kábele konstatoval: „Toto osamostatnění se ukázalo jako velmi potřebné a účelné. Projevilo se zejména ve zvýšení aktivity a vzrůstu počtu členů v jednotlivých společnostech i v rozvoji odborné činnosti. Ve všech společnostech se zvýšil několikanásobně počet členů proti dřívějším sekcím, takže v současné době má Psychopedická společnost již téměř 400 členů, Somatopedická společnost 300 členů a Oftalmopedická společnost 150 členů.“¹⁰³

Mezi odbornou veřejností zaznamenala Somatopedická společnost příznivý ohlas jak svědčí zpětinásobením počtu členů během prvních dvou let existence.¹⁰⁴ Ostatně již v prvním roce své existence uspořádala velkou akci, konferenci k 400. výročí narození Jana Amose Komenského. Konference proběhla v areálu Karlovy Univerzity a zabývala se tradicí a současností vzdělávání a výchovy tělesně postižené mládeže.¹⁰⁵

Somatopedická společnost pracuje dosud. V dnešní podobě je její členská základna tvořena zhruba 220 členy. Za sídlo výboru Somatopedické společnosti je považována ZŠ, která se nachází při FTN, ulice Vídeňská v Praze 4. Somatopedická společnost má podporu z operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost prioritní osy č.1: Počáteční vzdělávání, v oblasti podpory 1.2 Rovné příležitosti dětí a žáků, včetně dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Daný operační program je financován z Evropského sociálního fondu a současně také ze státního rozpočtu České republiky.¹⁰⁶

Společnost vydává také mnohé odborné publikace, které se týkají somatopedické problematiky jako je například: Bazální stimulace, aktivace a komunikace v edukaci žáků s kombinovaným postižením (autor: Hájková Vanda), kde jsou uvedené postupy a také strategie v oblasti jak řečového, tak i tělesného, taktilního a senzorického podněcování a motivování osob u kterých je přítomno omezení v oblasti mentálních, kognitivních, a také senzoricko motorických schopností a dovedností.¹⁰⁷

Somatopedická společnost úzce spolupracuje s obdobně zaměřenými organizacemi jako je například Psychopedická společnost, která se věnuje osobám s mentálním postižením a dále

---

¹⁰² KÁBELE, František et al. *Somatopedie.....*, 1993.

¹⁰³ KÁBELE, František. *Rozvoj speciálněpedagogických společností.....*, s. 46

¹⁰⁴ KÁBELE, František a Jiří KRACÍK. *Pestrý život ....*

¹⁰⁵ KÁBELE, František. *Rozvoj speciálněpedagogických společností ....*

¹⁰⁶ *Somatopedická společnost* [online]. Praha 2016 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.somspol.wz.cz/ospolecnosti.html>

¹⁰⁷ *Somatopedická společnost* [online]. Praha 2016 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.somspol.wz.cz/publikace.html>

s Logopedickou společností, jejímž předmětem zájmu jsou osoby s narušenými komunikačními schopnostmi. Vlastní odborná a výzkumná činnost Somatopedické společnosti je podporována a garantována odbornými pracovníky z rozmanitých vysokých škol (např. Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity v Brně a mnoho dalších).

Současná činnost Somatopedické společnosti se zaměřuje na odbornou přípravu pedagogů, kteří působí na základních školách v jednotlivých regionech České republiky, kde se věnují a zaměřují na edukační a výchovný proces žáků s tělesným postižením. Jedná se o individualizovanou nebo také týmově realizovanou podporu vzdělávacích potřeb osob, které vykazují rozdílné schopnosti, dovednosti, dispozice a kompetence. Dále se Somatopedická společnost podílí na tvorbě obecně použitelných modelů pro hledisko vzdělávací inkluze na školách, snahu o optimalizaci sociálního klimatu škol a také na posílení odborné kapacity školských subjektů pro možnost vzniku interního systému poradenských služeb pro žáky s tělesným postižením i pro jejich rodiny. Hlavním posláním Somatopedické společnosti je podporování péče v rámci tzv. komplexního uceleného rehabilitačního postupu o jedince s tělesným deficitem či postižením.

František Kábele byl zakladatelem a vůbec prvním předsedou Somatopedické společnosti. Její činnost reálně řídil až od roku 1995. Když pro postupující věk z funkce odstoupil, ocenili členové společnosti jeho zásluhy jmenováním čestným předsedou, kteréžto poctě se těšil až do roku 1998, kdy zemřel ve věku nedožitých 85 let. Následně se v letech 1998 až 2002 stala předsedkyní Somatopedické společnosti prof. PhDr. Marie Vítková, CSc., která byla vedoucí katedry speciální pedagogiky Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

Od roku 2003 až do současnosti funkci předsedkyně plní PaedDr. Vanda Hájková, Ph.D., která je členkou katedry speciální pedagogiky Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.¹⁰⁸

4.6 Svaz invalidů

Sdružování zdravotně postižených v ČR má dlouhou tradici. V roce 1949 došlo k povinnému sloučení dosavadních organizací invalidů v Ústřední jednotu invalidů (ÚJI). Ta byla již roku 1952 transformována ve Svaz československých invalidů, od roku 1974 Svaz invalidů. S rozpadem ČSSR a zejména se společenskými změnami v tomto období došlo

---

¹⁰⁸ *Somatopedická společnost*. [online]. Praha 2016 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.somspol.wz.cz/ospolecnosti-vice.html>.

k proměně zatím poslední, na Svaz zdravotně postižených ČR. Členy Svazu jsou samozřejmě především samotní postižení lidé, ale i rodiče tělesně handicapovaných dětí a profesionálové z oboru péče o ně. Úkolem organizace je pečovat zejména o sociální rehabilitaci svých členů a poskytování všestranného poradenství.¹⁰⁹

Kábele se Svazem dlouhodobě spolupracoval, zejména v otázkách organizace jeho společenské a sportovní činnosti.

4.7 Škola při II. ortopedické klinice v Praze

František Kábele se podílel na jejím založení a několik let zde dělal ředitele. V rámci školy zavedl praktické pomůcky pro výuku dlouhodobě hospitalizovaných dětí, které se rozšířily i do dalších podobných institucí (viz výše).

4.8 Ústav sociální péče pro mentálně postižené v Bystrém u Poličky

Dominantou venkovského městečka Bystré je renesanční zámek sloužící od padesátých let školským účelům. „V květnu 1975 byl v objektu zámku zřízen Okresním národním výborem ve Svitavách Ústav sociální péče pro mentálně postiženou mládež v Bystrém. Ten přešel v roce 1981 pod Okresní úřad sociálních služeb Svitavy. V roce 1978 došlo ke dvěma požárům hlavní budovy, po více než desetileté přestavbě byly v roce 1990 zprovozněny všechny prostory zámku.“¹¹⁰

Když Kábele v důchodu přesídlil zpět do Radčic, přijal patronát nad tímto ústavem. Podle možností dojížděl za pacienty a doprovázel je na letních táborech a zimních lyžařských zájezdech. Pomáhal této mládeži organizovat sportovní aktivity.¹¹¹

4.9 Zvláštní škola Skuteč

Zvláštní škola Skuteč patří k posledním „zakladatelským dílům“ Františka Kábeleho. Vahou své osobnosti a kontaktů podpořil rodiče postižených dětí z rodného regionu, čímž vznik instituce minimálně usnadnil. Dále citovaný výňatek z dopisu, který v této věci zaslal Městskému národnímu výboru ve Skutči, dokládá důvody vzniku školy, ale vypovídá hodně

---

¹⁰⁹ KÁBELE, František et al. *Somatopedie*....., 1993.

¹¹⁰ Historie zámku: Historie Domov na zámku Bystré. *Domov na zámku Bystré* [online]. Bystré, 2015 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://www.dnzbystre.cz/historie>.

¹¹¹ KÁBELE, František a Jiří KRACÍK. *Pestrý život* ....

i o Kábelem - důchodci: „Při mém pobytu v Radčicích, kde hodlám po uvolnění ze všech pracovních povinností v Praze trvale bydlet, se na mě obrazení rodiče tělesně, smyslově, řečově a mentálně postižených dětí ze Skutče a okolí se žádostí o ambulantní vyšetření a ošetření těchto dětí. Z uvedeného důvodu jsem převzal v minulém roce patronát nad speciální třídou Mateřské školy ve Skutči, Poršova ul. a nad Ústavem sociální péče pro mentálně postižené v Bystrém u Poličky... Podle údajů rodičů je ze Skutče a okolí každý týden dováženo zvláštním autobusem do internátní školy v Běstvině asi 80 dětí, které by nepotřebovaly umístění v internátě a mohly by denně dojíždět do zvláštní školy v případě, že by byla zřízena ve Skutči. Dovoluji si proto podat odboru školství a radě Městského výboru ve Skutči podnět ke zřízení zvláštní školy (nebo zvláštních tříd), které by bylo velmi účelné z důvodů hospodářských i sociálních.“¹¹²

Škola se k památce svého spoluzakladatele stále hlásí, jak svědčí text z webových stránek instituce: „Zvláštní škola ve Skutči byla zřízena z podnětu p. prof. Kábele a rodičů dětí... U pana doktora Františka Kábele, CSc., profesora Univerzity Karlovy se v jeho bydlišti v Radčicích u Skutče zastavovali četní rodiče z okolí se žádostí o ambulantní vyšetření, konzultaci, o pomoc pro své děti postižené řečově, smyslově, mentálně či tělesně. Tak tedy p. prof. Kábele, svým jménem odborným, a paní Huňáčková ze Skutče, jménem rodičů, podali na Městský národní výbor ve Skutči v červnu 1990 písemný podnět ke zřízení zvláštní školy v tomto městě.“¹¹³

Městský národní výbor se k podnětu postavil kladně. Vedle váhy Kábeleho osobnosti svou roli pravděpodobně hrála i dobová atmosféra kladoucí důraz na občanské iniciativy. Navíc se objevila příhodná nemovitost s parcelou a to Dům dětí, pionýrů a mládeže, jehož činnost tehdy končila. Ředitelkou nové školy se stala Mgr. Věra Kovářová pedagožka se zkušenostmi z výuky dětí na zvláštní škole při léčebně v Luži - Košumberku.

Po náročné přípravě „1. 9. 1991 byla škola otevřena za přítomnosti dětí, všech jejich rodičů a hostů! V projevech paní ředitelky, pana starosty Blažejovského, pana profesora Kábele a pana Nekvapila z ONV se nejvíce ozývalo přání zduaru a radosti z učení... P. prof. Kábele převzal nad naší školou patronát. Zavedli jsme Mikulášskou nadílku, Vánoční besídku, účast na okresních závodech zvláštních škol v lehkotletickém čtyřboji v Chrudimi a celoškolní celodenní výlet - vše se stalo tradicí...“¹¹⁴ Lze podotknout, že v citátu uvedený důraz na sport

---

¹¹² RYBENSKÁ, Eva. Speciální základní škola Skuteč je tu s námi již 20 let!. *Skutečské noviny*. 2011, č. 10, s. 5. Dostupné z: http://www.skutec.cz/storage/noviny/10_11/strana5.pdf.

¹¹³ Historie: Z kroniky školy. SPZŠ SKUTEČ. *Speciální základní škola Skuteč* [online]. Skuteč, 2012 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://www.spzs-skutec.cz/Page/Detail/13>.

¹¹⁴ Tamtéž.

je s největší pravděpodobností také doklad Kábeleho vlivu.

4.10 Svaz tělesně a zdravotně postižených sportovců

Spolčování tělesně postižených sportovců v naší zemi má tradici od roku 1948. Na počátku padesátých let se podařilo vytvořit i zastřešující organizaci. Ta od té doby prošla mnoha změnami názvů a kompetencí, ale základní poslání i kontinuita zůstaly stejné. Poskytovat tělesně postiženým sportovcům možnost sportovního vyžití na všech úrovních, od rekreační po výkonnostní, profesionální.

V šedesátých letech fungovala při ČSTV Sekce defektních sportovců jejímž předsedou byl právě František Kábele. V roce 1970 vznikl, z velké části právě jeho přičiněním, Svaz tělesně a zdravotně postižených sportovců, který se již z ČSTV vydělil. Představitelem Svazu se stal profesor Kábele.¹¹⁵ V roce 1978 se pro velké pracovní vytížení, asi i pokročilý věk, vzdal předsednické funkce, podle vlastních slov tak učinil velice nerad. I dále však v rámci organizace působil a účastnil se například jeho výjezdů do ciziny na různé mezinárodní soutěže (Polsko, Německo, Francie, Británie). O intenzivním vztahu, který k Svazu postižených sportovců Kábele měl, svědčí následující odstavce z jeho paměti: „... a tak jsem se v roce 1978, i když s těžkým srdcem, dobrovolně vzdal funkce předsedy Svazu zdravotně a tělesně postižených sportovců, který jsem v roce 1970 sám zakládal. Rozhodoval jsem se s lítostí, protože mezi tělesně a zrakově postiženými sportovci jsem měl a mám dodnes řadu dobrých přátel...“¹¹⁶ Zůstal čtvrtým předsedou.¹¹⁷ Současný Český svaz tělesně postižených sportovců se ke Kábelemu již příliš nehlásí a za svoje založení považuje vznik Sekce defektních sportovců při ČSTV v roce 1961, nikoliv rok 1970 a Kábeleho osamostatnění Sekce.¹¹⁸

4.11 Základní škola logopedická Týn nad Vltavou

Školu založil pod názvem Škola pro děti s vadami řeči Miloš Sovák. Existuje dosud. Patronát nad školou vykonával dlouhá léta její zakladatel, k němuž se jako student a kolega připojil i František Kábele. Šlo o internátní ústav pro děti z velmi širokého okolí, včetně dětí pražských.¹¹⁹

---

¹¹⁵ KÁBELE, František et al. *Somatopedie*..., 1993.

¹¹⁶ KÁBELE, František a Jiří KRACÍK. *Pestrý život*..., s. 45.

¹¹⁷ KRACÍK, Jiří. Další životní jubileum..., s. 3.

¹¹⁸ Představení organizace. ČSTPS. *Český svaz tělesně postižených sportovců* [online]. 2013 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://www.cstps.cz/stranky/predstaveni-organizace>.

¹¹⁹ Historie školy. *Základní škola logopedická Týn nad Vltavou* [online]. 2015 [cit. 2015-07-28]. Dostupné z: http://www.zslogopedicka-tnv.cz/viewpage.php?page_id=17.

5 PUBLIKAČNÍ ČINNOST

František Kábele byl během své kariéry velmi aktivní, o čemž svědčí i množství vydaných odborných publikací, příruček, překladů apod. Kompletní seznam jeho publikovaných prací uvedla ve své knize Marie Renotiérová.¹²⁰ Na následujících stránkách jsem se pokusila o jistý výběr z jeho publikační činnosti. Je však potřeba podotknout, že mnohé z publikací nespádají pouze do jedné z uvedených kategorií rozdělení.

5.1 Somatopedie

Rok 1958 - „Úvod do defektologie“.

Rok 1964 spolu s Jiřím Kočím, Josefem Judou a Oldřichem Černým - první vysokoškolská učebnice „Somatopedie“.

Rok 1976 spolu s Františkem Bůžkem - „Cvičení se švihadly pro mládež s vadami zraku“.

Rok 1982 spolu s Jiřím Kracíkem - „Nárys vývoje péče o mládež tělesně postiženou, nemocnou a zdravotně oslabenou“.

Rok 1993 spolu s Emou Kollárovou, Jiřím Kočím a Jiřím Kracíkem - „Somatopedie: učebnice speciální pedagogiky tělesně a zdravotně postižené mládeže“. Je možné říci, že se jedná o základní literaturu používanou při studiu oboru somatopedie na pedagogických fakultách i v současné době.

5.2 Logopedie

Rok 1950 - „Brousek, říkanky k nácviku správné výslovnosti“.

Rok 1953 - „První škola řeči“. Jedná se o obrázkové leporelo.

Rok 1961 - „Brousek pro tvůj jazýček“ (ilustrace Luďek Vimr). Obsahuje říkanky na všechna písmenka abecedy, které jsou vhodné k rozvoji řeči. Tyto říkanky byly v roce 1967 zhudebněny.

Rok 1965 - „Škola řeči: pro předškolní věk“. Leporelo obsahující slova s jednotlivými hláskami, která jsou uskupená do 16 tematických celků.

---

¹²⁰ RENOTIÉROVÁ, Marie. *Některé významné osobnosti oboru somatopedie v českých zemích: přátelé jedinců s tělesným postižením*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, 132 s. ISBN 978-80-244-1861-2.

Rok 1963 spolu s M. Filčíkovou - učebnice „Logopedie“.

Rok 1988 spolu s Bohdanou Pávkovou - „Obrázková škola řeči“. Jedná se o metodickou příručku pro učitelky mateřských škol.

5.3 Speciální pedagogika

Rok 1956 - „Jak plnit výchovné úkoly péče o zdraví a zdatnost mládeže“.

Rok 1987 - Učebnice pro střední zdravotnické školy s názvem „Rehabilitační postupy II: základy obecné a speciální pedagogiky“ slouží k získání základních poznatků z obecné i speciální pedagogiky.

Rok 1988 spolu s Ludvíkem Edelsbergerem, Pavlem Klímou, Jaroslavem Kysučanem, Naděždou Janotovou a Helenou Flenerovou - „Speciální pedagogika pro učitele prvního stupně základní školy“.

Rok 1988 - učebnice „Základy speciální pedagogiky pro výchovné poradenství“.

5.4 Absolventské práce

Rok 1951 - doktorská disertační práce s názvem „Tělesná výchova dětí s poruchami sluchu“.

Rok 1963 - habilitační docentská práce s názvem „Pohybová výchova dětí postižených mozkovou obrnou“.

5.5 Překlady a publikace v cizím jazyce

Rok 1965 - spolu s Marií Filčíkovou překlad učebnice „Logopédia“ - určeno pro slovenské pedagogické školy.

Rok 1965 - spolu s Marií Filčíkovou překlad učebnice „Logopédia a pedagógiai“ pro maďarské pedagogické školy.

Rok 1970 - slovenský překlad upravené verze pohádky o Červené karkulce s názvem „O červenej čiapočke“.

Rok 1971 - polský překlad upravené verze pohádky o Červené karkulce - „Czerwony kapturek“.

Rok 1972 - španělský překlad upravené verze Červené karkulky „Caperucita roja“ a španělský

překlad leporela „Jak šly kuličky do světa“ pod názvem „Dos bolitas recorren el mundo“.

Rok 1978 - překlad publikace s názvem „Ekonomické aspekty výchovy defektních dětí a mladistvých v ČSSR“ pro generální sekretariát UNESCO (vydáno v roce 1976) do anglického jazyka - „Economics aspects of special education“ a do francouzského jazyka - „Aspects économiques de l'éducation spéciale“.

Rok 1981 spolu se Z. Matějčkem, E. Kábelovou a J. Kisilewskou překlad polské vysokoškolské učebnice Pedagogika resocjalizacyjna, česky - „Resocializační pedagogika“.

Rok 1983 - „Cibrík – cibríček pre tvoj jazýček“. Jedná se o slovenský překlad říkanek „Brousek pro tvůj jazýček“.

Rok 1983 spolu s L. Pribulou - příručka „Metodika pre logopedickú prax“.

Rok 1987 - „Rehabilitačné postupy II: učebný text pre stredné zdravotnícke školy“. Jedná se o slovenský překlad učebnice Rehabilitační postupy II.

Rok 1989 - anglický překlad vysokoškolské příručky s názvem „Rozvíjení hybnosti a řeči dětí s dětskou mozkovou obrnou“ - „Motor and speech reeducation of children with cerebral palsy“.

5.6 Dětská tvorba

Rok 1970 - upravená verze pohádky „Červená karkulka“ pro neurotické děti. Ve stejném roce vytvořil František Kábele tři leporela o 12 stranách k rozvíjení řeči s názvem „Jak šly kuličky do světa“. Z další dětské tvorby je možné zmínit například „Byla jednou jedna kočka neposedná“ a „Kdo nás má rád“.

5.7 Slabikáře

Rok 1990 spolu s Vladimírem Lincem - slabikář pro 1. ročník zvláštní školy „Naše čtení“. Ve stejném roce byl také vydán slabikář pro 2. ročník zvláštní školy „Naše čtení“ (opět spolupráce s V. Lincem).

6 SHRNUTÍ

František Kábele se narodil roku 1913 v Radčicích u Skutče, zemřel roku 1998. Studoval na Učitelském ústavu v Litomyšli, posléze vyučoval na Podkarpatské Rusi a ve Skutči. Věnoval se pedagogické práci s běžnou populací žáků a vlastivědné osvětové činnosti. Nijak tedy nevybočoval z obvyklé charakteristiky venkovského pedagoga té doby. Vše se změnilo roku 1944, kdy se na semináři v Košumberku setkal s Milošem Sovákem, budoucím zakladatelem čs. logopedie a defektologie. To zcela změnilo Kábeleho život.

Po krátkém období, kdy se věnoval politicko-organizační činnosti v poválečném pohraničí, začal studovat na Karlově univerzitě. V roce 1952 získal doktorát a nakonec, roku 1972 i profesuru. S Karlovou univerzitou potom spojil velkou část své profesionální dráhy a to jako učitel oboru somatopedie, který v podstatě založil.

Další institucí, v jejímž rámci bádal a léčil, byl Ústav pro defektologii (v průběhu let několikrát změnil název) a Logopedický ústav hlavního města Prahy. Na počátku své vědecké dráhy byl spolupracovníkem a žákem dvou zakladatelských osobností oboru a to již zmíněného profesora Sováka a dále také Ludvíka Edelsbergera.

V somatopedii i logopedii byl Kábele především praktikem hledajícím cesty jak pomáhat konkrétním lidem. Teoretická a výzkumná část jeho práce byla ovšem vzhledem k tomu, o jak mladé obory šlo, též nezbytná. Jeho cílem nebyly nutně velké projekty, ale drobná zlepšení stavu pacientů. V devadesátých letech se dostával do konfliktů s mladými kolegy, kteří pro velké plány a velká slova zapomínali na drobnou každodenní terapeutickou práci, jak alespoň Kábelemu připadalo. Právě kvůli snaze o konkrétní výsledky spolupracoval s ohromnou škálou institucí od UNESCO až po různá místní sdružení rodičů na rodném Skutečsku. Různých forem uznání se mu dostalo opět od všech typů institucí, od vzpomínaného UNESCO i od spoluobčanů z regionu kolem Skutče.

Jako pedagog a terapeut se zaměřoval na dítě. Velký význam přikládal i spolupráci s rodiči, jež chápal jako důležité partnery při nápravě handicapů dětí. Zároveň však nepřipouštěl i dobře míněné zásahy odborně nevzdělaných rodičů do léčebného či rehabilitačního procesu. Rodič (a také pacient) byl Kábelemu partnerem, nikoliv ovšem „klientem“, jako tomu, ne vždy ku prospěchu léčby, bývá dnes.

Kábele byl od mládí nadšeným sportovcem a to i přesto, že kvůli zdravotnímu stavu mu lékaři takové činnosti již v pubertálním věku zakázali. Proto se hodně věnoval právě tělesné výchově postižených dětí a jejímu rehabilitačnímu využití. Byl si vědom nepřekročitelných hranic daných některými typy postižení a odmítal marné snahy tyto hranice bourat a výsledným

neúspěchem frustrovat jak dítě, tak jeho okolí. Zároveň brojil proti neopodstatněným předsudkům, které v této oblasti panovaly. Nebál se novátorských postupů a neobvyklých metod bádání, jak dokládá například výzkumná spolupráce s vojenským letectvem.

Kábeleho myšlenky, postupy (a ostatně i celá osobnost) se vyznačovaly velkou osobitostí. Pokud byl Kábele přesvědčen o jejich správnosti, neváhal je prosazovat úporně, se značnou vytrvalostí a to bez ohledu na komplikace, které mu to osobně přinášelo. Pevná vůle spolu s profesionální zdatností stála za Kábeleho kariérním růstem a úspěchy v prosazování jeho metod.

Během Kábeleho života došlo k řadě společenských a politických změn, které se podepsaly jak na zvratech jeho života, tak na zvratech „jeho“ vědy. Zmíňme jen z doby, kdy byl již aktivní jako pedagog, Mnichov, okupaci, osvobození a odsun Němců, únor 1948, padesátá léta, normalizaci, rok 1989 a změny po roce 1990. Kábele v těchto změnách zůstává konzistentním. Nikdy se nepřestal hlásit k úctě ke křesťanské víře, vždy vystupoval přísně apoliticky. Měřítkem vztahu k té či oné moci mu bylo postavení pacientů a možnosti péče o ně, nikoliv vlastní postavení. Když v sedmdesátých letech nastaly z politických důvodů problémy v kariérním růstu, nijak nezahořkl a pokračoval dál v práci pro nemocné. Podobně se nestáhl do ústraní v letech devadesátých, když se jako nekompromisní obhájce odborného racionalismu stal opět v některých kruzích nepohodlným.

Pro své dnešní pokračovatele tak může být Kábele vzorem v zaměření na pacienta, přísné racionalitě ve výzkumných i terapeutických postupech, i odbornou a osobní konzistencí. Jeho odborné poznatky a postupy jsou i dnes používány a uznávány, odborného zpochybnění od některých kolegů se dostalo pouze určitým méně významným aspektům Kábeleho práce. Spory, které vedl v devadesátých letech pak somatopedickou odbornou veřejnost stále rozděluje a teprve budoucnost dá za pravdu přístupu jeho, nebo oponentů.

Seznam použitých informačních zdrojů

1. BORKOVSKÝ, Ivan. *Dějiny Prahy*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1964, 824 s.
2. ČERNÁ, M., TITZL, B. Jaké studium speciální pedagogiky potřebujeme. *Speciální pedagogika* [online]. 1992-93, roč. 3, č. 1, 2 – 5. ISSN 0862-1632. [cit. 2015-08-22]. Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/bitstream/handle/0/1293/02-05.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
3. *Hamzova odborná léčebna* [online]. Luže - Košumberk, 2015 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://www.hamzova-lecebna.cz/>.
4. Historie JÚŠ jako celku. JEDLIČKŮV ÚSTAV A MATEŘSKÁ ŠKOLA A ZÁKLADNÍ ŠKOLA A STŘEDNÍ ŠKOLA. *Jedličkův ústav a školy* [online]. Praha, 2010, 26. 02. 2010 [cit. 2015-07-20]. Dostupné z: http://www.jus.cz/parse_url.php?url=/historie-JUS-jako-celku.
5. Historie školy. *Základní škola logopedická Týn nad Vltavou* [online]. 2015 [cit. 2015-07-28]. Dostupné z: http://www.zslogopedicka-tnv.cz/viewpage.php?page_id=17.
6. Historie školy. *ZŠ a MŠ při nemocnici Karlovy Vary* [online]. Karlovy Vary, 2015 [cit. 2015-07-28]. Dostupné z: <http://www.zsnemkv.cz/nemocnice/historie>.
7. Historie zámku: Historie Domov na zámku Bystré. *Domov na zámku Bystré* [online]. Bystré, 2015 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://www.dnzbystre.cz/historie>.
8. Historie: Z kroniky školy. SPZŠ SKUTEČ. *Speciální základní škola Skuteč* [online]. Skuteč, 2012 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: http://www.spzs-skutec.cz/Page/Detail/13_
9. JESENSKÝ, Jan. Za profesorem Františkem Kábelem. *Speciální pedagogika* [online]. 1999, roč. 6, č. 1, 50 - 51. ISSN 1211-2720. [cit. 2015-08-22]. Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/bitstream/handle/0/1110/50-51.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
10. JUDA, Josef, Oldřich ČERNÝ, František KÁBELE a Jiří KOČÍ. *Somatopedie: učebnice speciální pedagogiky mládeže tělesně vadné, nemocné a oslabené*. 1. vyd. Praha: SPN, 1970. 215, [6] s. ISBN 14-392-70.
11. Kábele František. In: *Městská knihovna Chrudim: Osobnosti Chrudimska* [online]. Chrudim, 2015 [cit. 2015-06-28]. Dostupné z: <http://www.knihovna-cr.cz/osobnosti-chrudimska/kabele-frantisek>.
12. KÁBELE, František a Bohdana PÁVKOVÁ. *Obrázková škola řeči*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1996. ISBN 80-04-26649-5. 101s.

13. KÁBELE, František a Jiří KRACÍK. *Pestrý život pedagoga, který rychle ubíhal*. 1. vyd. Praha: Pedagogická fakulta UK, 1993, 71 s.
14. KÁBELE, František et al. *Somatopedie: učebnice speciální pedagogiky tělesně a zdravotně postižené mládeže*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1993. 242 s. ISBN 80-7066-533-5.
15. KÁBELE, František. *Somatopedie: vysokoškolská učebnice speciální pedagogiky ve studiu učitelství pro školy pro mládež tělesně postiženou, nemocnou a zdravotně oslabenou*. 2. upr. vyd. Praha: SPN, 1982. 221 s. Knižnice speciální pedagogiky.
16. KÁBELE, František. *Brousek pro tvůj jazýček*. 12. vyd. Ilustrace Luděk Vimr. Praha: Albatros, 2015. 64 s. ISBN 978-80-00-03830-8.
17. KÁBELE, František. Ideály a realita v integraci postižené mládeže. *Speciální pedagogika* [online]. 1993, roč. 3, č. 5, 1 - 4. ISSN 0862-1632. [cit. 2015-08-22] Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/bitstream/handle/0/1324/01-04.pdf?seq>.
18. KÁBELE, František. J. A. Komenský o všeobecném a všestranném vzdělávání a o výchově tělesně a smyslově postižených *Speciální pedagogika* [online]. 1992, roč. 2, č. 2, s. 1 - 4, ISSN: 0862-1632. [cit. 2015-08-22] Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/handle/0/1344>.
19. KÁBELE, František. Ke koncepci ústavní péče o tělesně postiženou mládež. *Speciální pedagogika* [online]. 1991, roč. 6, 5 - 6, 62 - 63. ISSN 0862-1632. [cit. 2015-08-22] Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/bitstream/handle/0/69/53-61.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
20. KÁBELE, František. Kritéria a podmínky socializace tělesně, zdravotně, smyslově a mentálně postižené mládeže. *Speciální pedagogika* [online]. 1993, roč. 3, č. 1, 5 - 9. ISSN 0862-1632. [cit. 2015-08-22] Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/bitstream/handle/0/1283/05-09.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
21. KÁBELE, František. Přípravy k ustavení Somatopedické společnosti. *Speciální pedagogika* [online]. 1990, roč. 1, č. 3, 144. ISSN 0862-1632. [cit. 2015-08-22] Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/bitstream/handle/0/48/144.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
22. KÁBELE, František. Quo vadis (pražská) speciální pedagogiko?: Zamyšlení nad novou koncepcí studia a diskuzí kolem ní. *Speciální pedagogika* [online]. 1995, roč. 5, č. 3, 24 - 33. ISSN 0862-1632. [cit. 2015-08-22] Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/bitstream/handle/0/1193/24-33.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
23. KÁBELE, František. Rozvoj speciálněpedagogických společností v ČR. *Speciální pedagogika* [online]. 1992, roč. 2, č. 2, 46 - 47. ISSN 0862-1632. [cit. 2015-08-22] Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/bitstream/handle/0/1356/46-47.pdf?seq>.

24. KÁBELE, František. Speciálně pedagogické zásady a metody. *Speciální pedagogika* [online]. 1991, roč. 2, č. 1, 1 - 15. ISSN 0862-1632. [cit. 2015-08-22] Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/bitstream/handle/0/77/01-15.pdf?sequence=4&isAllowed=y>.
25. KÁBELE, František. *Škola řeči*. 6. vyd. Ilustrace Miloslav Jágr. Praha: Albatros, 1982. 12 s. ISBN 13-800-82.
26. KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938) III*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, 803 s. ISBN 80-7277- 030-6.
27. Košumberk - Oficiální stránky města Luže. *Oficiální stránky města Luže* [online]. Luže, 2015 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://www.luze.cz/mesto-informace-o-meste-mistnicasti/kosumberk/>.
28. KRACÍK, Jiří. Další životní jubileum profesora Františka Kábeleho. *Speciální pedagogika* [online]. 1994, roč. 4, č. 2, s. 1 – 5. ISSN 0862-1632. [cit. 2015-08-22] Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/bitstream/handle/0/1228/01-05.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
29. Léčebna - rehabilitace. JEDLIČKŮV ÚSTAV A MATEŘSKÁ ŠKOLA A ZÁKLADNÍ ŠKOLA A STŘEDNÍ ŠKOLA. *Jedličkův ústav a školy* [online]. Praha, 2010, 26. 02. 2010 [cit. 2014-07-20]. Dostupné z <http://www.jus.cz/lecebna-rehabilitace>.
30. MRZENA, Vladislav. Historie kliniky. *Klinika dětské a dospělé ortopedie a traumatologie 2. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze a Fakultní nemocnice v Motole* [online]. Praha, 2015 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://ortopedie.lf2.cuni.cz/historie.php>.
31. OHNESORG, Karel. Renesance studia dětské řeči. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. B, Řada filozofická* [online]. Brno: MU, 1962, roč. 11, č. B9, s. 228 - 239. ISSN 0231-7664 [cit. 2015-07-18] Dostupné také z: http://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/106217/B_Philosophica_09-1962-1_18.pdf?sequence=1.
32. Ortopedie je práce pro opravdové chlapy. *E15: Zdravotnictví a medicína* [online]. 2010, (2. 6.) [cit. 2015-07-01]. Dostupné z: <http://zdravi.e15.cz/rozhovory/predstavujeme/445756>.
33. PEUTELSCHMIEDOVÁ, Alžběta. *Logopedické poradenství: příklady a analýzy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 124 s. ISBN 978-80-247-2666-3.
34. Představení organizace. ČSTPS. *Český svaz tělesně postižených sportovců* [online]. 2013 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://www.cstps.cz/stranky/predstaveni-organizace>.
35. RENOTIÉROVÁ, Marie. *Některé významné osobnosti oboru somatopedie v českých zemích: přátelé jedinců s tělesným postižením*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, 132 s. ISBN 978-80-244-1861-2.

36. RYBENSKÁ, Eva. Speciální základní škola Skuteč je tu s námi již 20 let!. *Skutečské noviny* [online]. 2011, č. 10, s. 5. [cit. 2015-07-01]. Dostupné z: http://www.skutec.cz/storage/noviny/10_11/strana5.pdf.
37. SEDLÁK, Jan. Kronika města Skutče za rok 1945. MĚSTSKÉ MUZEUM VE SKUTČI. *Městské muzeum ve Skutči* [online]. Skuteč, 2010 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <http://muzeum.skutec.cz/kronika-1945/>.
38. SLEJŠKA, Čeněk. *Pamětní kniha obce Dřenice* [online]. Dřenice, 1947 [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://files.drenice.cz/200000211-c57e3d518/Kronika%20D%C5%99enic.pdf>.
39. *Somatopedická společnost* [online]. Praha, 2015 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://www.somspol.wz.cz/ospolecnosti-vice.html>.
40. TITZL Boris: Prof. MUDr. Rudolf Jedlička a jeho vliv na utváření české somatopedie. In: VOJTKO, Tibor. *Postižený člověk v dějinách II: texty k dějinám speciálně pedagogické teorie a praxe: vybrané příspěvky z konferencí Postižený člověk v proměnách času I a II*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 55 - 61. ISBN 978-80-7041-081-3.
41. TITZL, Boris. Návrh změn ústavní péče o tělesně postižené. *Speciální pedagogika* [online]. 1991, roč. 6, 5 - 6, 53 - 61. ISSN 1211-2720. [cit. 2015-08-22] Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/bitstream/handle/0/69/53-61.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
42. VOLDŘICHOVÁ, Michaela. Tradice české logopedie. In: [Www.logopetko.sk](http://www.logopetko.sk) [online]. 2010 [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://www.logopetko.sk/archiv/uskutocneneprednasky/3-klin-logop-dni/prednaky/160-voldichova-m-praha-logopedicka-spolenost-miloe-sovaka.html>.